

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FARMACEUTICKÁ FAKULTA V HRADCI KRÁLOVÉ

Katedra sociální a klinické farmacie

**Analýza motivace pacientů v České republice k léčbě a
samoléčbě homeopatickými prostředky**

Diplomová práce

**Analysis of Patients' Motivation for Treatment and Self-
Treatment with Homeopathic Medicines in the Czech Republic**

Diploma Thesis

Vedoucí katedry: Prof. RNDr. Jiří Vlček, CSc.

Vedoucí diplomové práce: PharmDr. Helena Marešová

Hradec Králové, 2011

Tereza Renzová

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě vlastní badatelské práce a s využitím literatury a dalších zdrojů, jež jsou uvedeny v seznamu použité literatury a v práci řádně citovány.

V Lubné dne 18. 4. 2011

.....

Podpis autora

*Na tomto místě bych ráda poděkovala PharmDr. Heleně Marešové
za vedení diplomové práce a také za její nemalou podporu,
trpělivost, rady a inspiraci při vypracování této práce.*

*Rovněž patří můj dík rodině a všem blízkým
za podporu při studiu a tvorbu potřebného zázemí.*

Obsah

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	8
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
2.1. Základní pojmy související s homeopatií	10
2.1.1. Co je homeopatie?	10
2.1.2. Dějiny homeopatie	11
2.1.3. Základní principy homeopatie.....	11
2.1.3.1. Pravidlo podobnosti	11
2.1.3.2. Infinitesimální (nekonečné) ředění.....	11
2.1.4. Charakteristika homeopatického léku	12
2.1.4.1. Homeopatický lék	12
2.1.4.2. Základní rozdělení homeopatických léků	12
2.2. Homeopatie a Český lékopis.....	14
2.2.1. Český lékopis	14
2.2.1.1. Homeopatické přípravky	14
2.2.1.2. Suroviny	14
2.2.1.3. Vehikula	15
2.2.1.4. Výchozí suroviny pro výrobu.....	15
2.2.1.5. Potenciace	15
2.2.1.6. Lékové formy	15
2.2.2. <i>Tincturae vs. Tincturae maternae ad praeparata homeopathica</i>	16
2.3. <i>Materia Medica</i>	18
2.3.1. Zvláštnosti jednotlivých <i>Materií Medik</i>	18
2.3.1.1. Přednášky na téma homeopatická <i>Materia Medica</i>	19
2.3.1.2. <i>Materia Medica homeopathica</i>	19
2.3.1.3. Homeopatická <i>Materia Medica</i>	19
2.3.2. Repertorium	20

2.3.2.1. Repertorium homeopatické <i>Materie Mediky</i>	20
2.3.2.2. Homeopatické syntetické repertorium	21
2.4. Porovnání vlastností <i>Argenti nitras</i> – <i>Argentum nitricum</i> (Dusičnan stříbrný) z hlediska Českého lékopisu a <i>Materie Mediky</i>	22
2.4.1. <i>Argenti nitras</i> (Dusičnan stříbrný) z pohledu Českého lékopisu 2009.....	22
2.4.2. <i>Argentum nitricum</i> z pohledu <i>MM</i>	23
2.4.2.1. Farmakologické a toxické účinky.....	23
2.4.2.2. Obecné účinky	23
2.4.2.3. Charakteristické znaky – pocity a modalita	23
2.4.2.4. Citlivý typ.....	24
2.4.2.5. Základní klinické indikace a dávkování	24
2.5. Homeopatie a vysoké školy	25
2.5.1. Studium homeopatie na Farmaceutických fakultách.....	25
2.5.1.1. Historie homeopatie na Farmaceutické fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové (FaF UK v HK).....	26
2.5.1.2. Technologie homeopatických přípravků na FaF UK v HK	26
2.5.1.3. Homeopatické přípravky na Farmaceutické fakultě Veterinární a farmaceutické univerzity Brno (FaF VFU Brno)	27
2.5.2. Možnosti studia homeopatie v ČR	27
2.5.2.1. Student homeopatie	28
2.5.2.2. Koncepce výuky	28
2.5.2.3. Náplň studia.....	28
2.5.2.4. Ukončení ročníku	29
2.5.2.5. Ukončení studia	29
2.6. Homeopat v praxi.....	30
2.6.1. Česká komora klasické homeopatie	30
2.6.2. Registrovaný homeopat	30
2.6.3. Etický kodex registrovaného homeopata.....	30

2.6.4. Homeopatické interview	32
3. METODICKÁ ČÁST.....	33
3.1. Popis použité metodiky	33
3.2. Tématické okruhy	33
3.3. Výběr terénu k průzkumu	34
3.4. Metodika sběru dat.....	34
3.5. Metodika zpracování dat	35
3.6. Limity metodiky.....	35
4. VÝSLEDKY.....	36
4.1. Výpočet četností a intervalů spolehlivosti.....	37
4.1.1. Charakteristika studovaného souboru.....	37
4.1.1.1. Pohlaví	37
4.1.1.2. Věk.....	38
4.1.1.3. Vzdělání	39
4.1.1.4. Zaměstnání	40
4.1.1.5. Zdravotní stav	40
4.1.2. Zařazení homeopatické léčebné metody.....	42
4.1.3. Zájem o homeopatické léky	43
4.1.4. Vznik homeopatie.....	45
4.1.5. Původ homeopatie	46
4.1.6. První informace o homeopatii.....	47
4.1.7. Představa o homeopatických léčích	48
4.1.8. Charakteristika homeopatie vlastními slovy	49
4.1.9. Hlavní důvody užívání/neužívání homeopatických léků.....	50
4.1.10. Důvody pro užívání homeopatických léků	53
4.1.11. Potíže či nemoci vedoucí k užívání homeopatických léků	54
4.1.12. Návštěva homeopatického lékaře	56

4.1.13. Přístup homeopatického lékaře v porovnání s lékařem klasické medicíny	57
4.1.14. Vztah ostatních členů rodiny k homeopatické léčbě	59
4.1.15. Postoj praktického lékaře k homeopatické léčbě	60
4.1.16. Dostupnost homeopatických léků v lékárnách.....	61
4.1.17. Spokojenost s výsledky homeopatické léčby	63
5. DISKUZE	65
6. ZÁVĚR.....	76
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
8. PŘÍLOHY	82
8.1. Příloha 1	82
8.2. Příloha 2.....	87
8.3. Příloha 3.....	88
8.4. Příloha 4.....	92

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE

Ve své diplomové práci se zabývám analýzou přístupu českých pacientů k léčbě homeopatickými léčivými přípravky. Sleduji, jaké pohnutky vedou české pacienty k vyhledávání této alternativní medicíny - jakožto varianty léčebného postupu. Metoda sama vznikla již před dvěma sty lety, ale v současnosti je jedním z nejrozšířenějších způsobů komplementární medicíny. Zatímco v zahraničí patří homeopatie již k běžně využívaným způsobům léčby, u nás se do povědomí veřejnosti dostala teprve nedávno. Od té doby však zájem o homeopatii roste, dostává se do popředí i prostřednictvím médií. Dozvědět se o homeopatii je možné rovněž díky různým časopisům a literatuře, jejichž hlavním tématem je zdravý životní styl a alternativní medicína. Neznamená to však, že homeopatie oslovuje v pozitivním smyslu celou populaci. Má své stoupence, ale na druhé straně i odpůrce jak v laické tak v odborné zdravotnické veřejnosti.

Hlavním těžištěm diplomové práce je analýza motivace pacientů k užívání homeopatik. Tuto problematiku zkoumám na základě zodpovězených dotazníků. Prostřednictvím dotazníků byli osloveni pacienti užívající homeopatika, ale také ti, co s jejich užíváním zkušenosti nemají. Byly kladeny otázky týkající se nejen důvodů pro užívání homeopatik, ale zájem byl kladen též na obecnou informovanost o homeopatii. Dotazník obsahuje také otázky, kde respondenti mají za úkol charakterizovat homeopatii vlastními slovy, mají vyjádřit svoji spokojenost s touto léčebnou metodou. Dalším cílem bylo zjistit, které nemoci či potíže si pacienti léčí či zmírňují homeopatickými léky a jaký postoj k této metodě zaujímá jejich rodina a praktický lékař. Zajímalo mě, kolik respondentů navštívilo homeopatického lékaře a jak hodnotí návštěvu u něho při porovnání s lékařem klasické medicíny. Oslovila jsem pacienty obou pohlaví, různého věku, vzdělání a povolání. Zaměřila jsem se na pacienty v oblasti mého bydliště, tedy v rámci Pardubického kraje.

V Teoretické části svojí práce pojednávám o základních pojmech týkajících se homeopatie, o homeopatii v souvislosti s Českým lékopisem, o *Materii Medice*, o studiu homeopatie na vysokých školách, o práci homeopata v praxi. Napomůže to plnému pochopení smyslu kladených otázek a následnému zpracování odpovědí. Hlavním těžištěm diplomové práce je však část Výsledky, jejíž náplní je statistické a grafické vyhodnocení odpovědí z dotazníků se slovním komentářem.

V roce 2009 a 2010 byly obhájeny diplomové práce zabývající se stejnou problematikou, avšak výzkum byl prováděn v jiných oblastech. Mgr. Ondřej Machotka

prováděl výzkum v Čechách, konkrétně v Praze, Pardubicích a Hradci Králové. Kamila Vykydalová rozšířila průzkum a soustředila se na oblast Jižní Moravy, konkrétně Brno a Boskovice. Proto vidím přínos diplomové práce v rozšíření započatého výzkumu na další oblast České republiky.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Základní pojmy související s homeopatií

2.1.1. Co je homeopatie?

Jakákoli literatura o alternativní medicíně by nejen nebyla úplná, kdyby postrádala právě jednu z nejlepších metod nebo oblastí alternativní medicíny, totiž homeopatii, ale navíc bez této metody by nebyla alternativní medicína vlastně komplexně využitelná nebo využita. (Janča, 1992)

Díky tomu v současné době na trhu existuje mnoho knih pojednávajících o homeopatii. Jsou psány perem velkých učitelů homeopatie, ale autory bývají i lidé, jejichž zájmem je alternativní medicína. Nahlédneme-li do knihy o homeopatii nebo do knihy, jejíž součástí je tato léčebná metoda, již v úvodu nás autor seznamuje s tím, co vlastně je homeopatie.

Robin Hayfield ve své knize popisuje homeopatii jako medicínský systém, který se snaží zmírnit utrpení nemocných a docílit uzdravy specifickými léčebnými postupy. Jde o systém bezpečný, šetrný, snadno použitelný. Je stejně účinný u mužů i žen, dospělých i dětí. (Hayfield, 2001)

Jiří Čehovský uvádí, že dle WHO (Světové zdravotnické organizace) je homeopatie druhým nejrozšířenějším oborem léčby v současném světě, a to za tradiční čínskou medicínou. Na třetím místě je herbalismus a na čtvrtém konvenční medicína. (Čehovský, 1997)

Někdejší prezident Mezinárodní lékařské homeopatické organizace, dr. Francisco Eizayaga řekl: „Homeopatie je nespecifickou stimulační terapií imunitního systému, která napomáhá organismu vlastními silami bojovat proti všem patologickým agens – fyzikálním, chemickým i biologickým.“ (Procházka et al., 1995)

Často autoři při charakterizaci a definici homeopatie vychází ze základního principu homeopatie – tedy pravidla podobnosti. Tak je tomu i v případě autora Dr. Phillipa Picarda, který ve své knize definuje homeopatii jako léčebnou metodu, používající u nemocného člověka v netoxické dávce, léčebné substance minerálního, rostlinného, živočišného původu, jež mohou vyvolat v dávce toxické u zdravého jedince soubor symptomů (syndrom) podobných těm, které charakterizují nemoc. (Picard, 1992)

2.1.2. Dějiny homeopatie

Základní myšlenka homeopatie je stará nejméně 2500 let. Přibližně v té době se o ni zmiňoval „otec medicíny“, řecký lékař Hippokrates.

Jako léčebná metoda se však homeopatie rozšířila až v posledních dvou staletích. Zpočátku to byl německý lékař a chemik Samuel Hahnemann (1755-1843), kdo se znovu začal zabývat principy a zákonitostmi homeopatie. Tyto zákonitosti nejenom jasně formuloval, ale přenesl je i do praktických léčebných postupů, které se od dnešních příliš neliší. Hahnemann je právem považován za zakladatele moderní homeopatie. (Hayfield, 2001)

2.1.3. Základní principy homeopatie

2.1.3.1. Pravidlo podobnosti

Homeopatie je léčebná metoda, jejíž základní princip je obsažen už v jejím názvu: *homoios* znamená v řečtině podobný a *pathos*, chorobu, utrpení. Hahnemann vyjádřil tento princip větou *simile similibus curentur* neboli „podobné léčí podobné“.

(Castro, 1990)

Tento princip byl znám již před tisíciletími. Už řecký lékař Hippokrates používal ve 4. století před n. l. léky s podobnými účinky k léčbě nemoci. Další, kdo podobné léčil podobným, byl slavný alchymista Paracelsus. Tuto metodu uplatňovaly i generace babek kořenářek, šamanů a přírodních léčitelů. V podstatě jde o toto: víme, že například Rulík zlomocný, *Atropa belladonna*, vyvolá po požití u zdravého člověka zarudnutí, horečku s rychlým nástupem, bolesti hlavy a v krku, pocení. Jestliže dáte *Belladonnu* člověku, který trpí onemocněním s podobnými příznaky, může být rychle vyléčen. (Čehovský, 1997)

2.1.3.2. Infinitesimalní (nekonečné) ředění

Druhým základním principem, ze kterého homeopatie vychází, je použití co nejmenší dávky léku. Hahnemann se znepokojoval vedlejšími účinky ředěných léků, snažil se je minimalizovat. Při svých pokusech zjišťoval, že když lék zředil do té míry, že neměl žádné vedlejší účinky, neměl pak ani účinek léčivý. Vyvinul tedy nový způsob ředění. Látku pouze nezamíchal, ale po každém ředění ji energeticky protřepával. Tento proces nazval „třepáním“ a výsledný lék označil jako „potencovaný“. (Castro, 1990)

Homeopaté tvrdí, že čím je látka zředěnější, tím pronikavější a hlubší má účinek jak na psychiku, tak i na tělo pacienta. A také to dnes a denně dokazují na milionech pacientů. (Čehovský, 1997)

2.1.4. Charakteristika homeopatického léku

2.1.4.1. Homeopatický lék

Homeopatie používá jako léku takovou látku, která je schopna vyvolat u zdravého jedince příznaky podobné těm, kterými trpí nemocný. Taková látka se používá ve velmi nízkých (tzv. „infinitezimálních“) koncentracích. (Procházka, 1995)

Homeopatické léky jsou vyrobeny z látek pocházejících ze tří říší: nerostné, rostlinné a živočišné. (Picard, 1992)

2.1.4.2. Základní rozdělení homeopatických léků

A) Dělení podle počtu látek obsažených v léku

Monokomponentní (=monokompozitní) homeopatika

Obsahují pouze jednu vstupní surovinu, jejíž latinský název nesou (např. *ARNICA MONTANA* – monokompozitní lék připravený z Prhy chlumní).

Nejsou specifické k nosologické diagnóze.

Polykomponentní (= polykompozitní) homeopatika neboli homeopatické speciality

Obsahují více homeopatických monokomponentních složek, které se používají v dané indikaci.

Nesou fantazijní název výrobce (např. *PARAGRIPPE* – homeopatická specialita určená k léčbě chřipek...).

Jsou specifické k nosologické diagnóze.

B) Další dělení monokomponentních léků

Podle rozsahu příznaků, které daná látka vyvolá v pokuse na zdravém jedinci, se monokompozitní homeopatika dělí na:

Léky s omezeným účinkem (= symptomatická homeopatika)

Tyto látky zasahují v pokuse jen omezený počet orgánů, systémů nebo soustav a používají se proto spíše k symptomatické léčbě akutních stavů (např. *RUTA*

GRAVEOLENS v pokuse působí pouze na šlachy a periost a bude proto indikována téměř výhradně jen při léčbě tendinitid)

Jejich výběr spadá do kompetence lékaře i lékárníka.

Léky s celkovým účinkem (=terénní homeopatika neboli polychresty)

Tyto látky zasahují v pokuse většinu struktur lidského těla včetně centrální nervové soustavy.

Budou proto předepisovány především při léčbě „terénu“, jehož modifikace velkými polychresty je nezbytná k vyléčení chronických nebo recidivujících onemocnění.

Jejich výběr spadá – až na výjimky – výhradně do kompetence lékaře. (např. *PULSATILLA*, *GRAPHITES*,...)

Pozn.: Některé terénní léky lze v indikovaných případech předepisovat i jako symptomatické, nikoliv však naopak. (Procházka, 1995)

2.2. Homeopatie a Český lékopis

2.2.1. Český lékopis

Lékopis je základní farmaceutické dílo normativního charakteru s celostátní závazností, které přispívá k zajištění bezpečných, účinných a jakostních léčiv. (Výkladový slovník – Český lékopis, 2010)

Všeobecný článek nazvaný *Praeparata Homeopathica* můžeme poprvé nalézt v Českém lékopise 1997. (ČL 1997, 1997) Jedná se o stručný článek vysvětlující v osmi odstavcích základní pojmy používané v procesu přípravy homeopatika. V aktuálně platném Českém lékopise 2009 obsahuje kapitola *Praeparata Homeopathica* obecné články a jednotlivé články popisující výchozí materiály a přípravky používané ve skutečnosti výhradně pro homeopatické léčení.

2.2.1.1. Homeopatické přípravky

Homeopatické přípravky, synonymem označované také jako *Praeparationes Homeopathicas*, se dle definice Českého lékopisu 2009 připravují z látek, produktů nebo přípravků nazývaných výchozí suroviny pro výrobu homeopatickými výrobními postupy. Označují se obvykle latinským názvem výchozí suroviny a stupněm ředění. (ČL 2009, 2009)

ARNICA MONTANA 5CH tedy označuje homeopatický lék vyrobený z prhy horské, pětkrát ředěný a dynamizovaný setinnou metodou dle Hahnemanna. (Rýc, Cousset, 1995)

2.2.1.2. Suroviny

Suroviny pro výrobu homeopatických přípravků jsou přírodního nebo syntetického původu. U surovin živočišného nebo lidského původu lékopis nařizuje zajistit vhodnými měřeními minimalizaci rizika přenosu infekčního agens, včetně virů, do homeopatického přípravku. Použití surovin rostlinného, živočišného či lidského původu je možné v čerstvém nebo sušeném stavu. Kde je to vhodné, může být čerstvý materiál skladován hluboce zmrazený. Dle Českého lékopisu 2009 suroviny musí odpovídat požadavkům příslušných lékopisných článků. (ČL 2009, 2009)

2.2.1.3. Vehikula

Český lékopis 2009 definuje vehikula jako pomocné látky použité k přípravě určitých výchozích surovin pro výrobu nebo k potenciaci. Jedná se například o čištěnou vodu, ethanol o vhodné koncentraci, glycerol a laktosu. I zde se požaduje, aby vehikula odpovídala příslušným monografiím lékopisu. (ČL 2009, 2009)

2.2.1.4. Výchozí suroviny pro výrobu

Výchozími surovinami pro výrobu jsou obvykle matečné tinktury nebo glycerolové výluhy surovin rostlinného, živočišného nebo lidského původu, nebo jednotlivé látky u surovin chemického nebo minerálního původu. (ČL 2009, 2009)

2.2.1.5. Potenciace

V Českém lékopise 2009 je potenciace popsána jako ředění a trituratione výchozích surovin. Tyto operace probíhají podle homeopatických výrobních postupů, jako jsou:

- postupná ředění a protřepávání
- postupné vhodné trituratione
- nebo kombinace obou postupů.

Jsou uváděny dvě možné potenciační metody.

První metoda vypadá tak, že se při přípravě spojí 1 díl výchozí suroviny pro výrobu a 9 dílů vehikula. Lze jej označit jako „D“ nebo „DH“ nebo „X“ - tedy ředění nazývané jako decimální – (desetinné).

Druhou metodou se při přípravě spojí 1 díl výchozí suroviny pro výrobu a 99 dílů vehikula. Lze ji označit jako „C“ nebo „CH“ - tedy ředění nazývané jako centezimální – (setinné). „H“ znamená dle Hahnemanna.

Dále se v Českém lékopise 2009 dočteme, že počet potenciačních kroků určuje stupeň ředění. Např. symboly „D3“ nebo „3DH“ nebo „3X“ znamenají tři decimální potenciační kroky a symboly „C3“ nebo „3CH“ nebo „3C“ znamenají tři centezimální potenciační kroky.

2.2.1.6. Lékové formy

V obecných člancích kapitoly *Praeparata Homeopathica* je také pojednáno o lékových formách homeopatického přípravku, které musí vyhovovat příslušnému lékopisnému článku lékové formy a navíc následujícím požadavkům:

- u lékových forem pro homeopatické účely jsou za „léčivé látky“ považována „ředění nebo triturace homeopatických výchozích surovin“

- tyto lékové formy jsou připraveny za použití vhodných pomocných látek

- zkouška **Obsahové stejnoměrnosti** se běžně neprovádí, avšak za určitých okolností se vyžaduje. (ČL 2009, 2009)

A) Homeopatická léková forma "Pilule (Granule)"

Homeopatické pilule (granule) jsou pevné přípravky ze sacharosy, laktosy nebo jiných vhodných pomocných látek. Mohou se připravit impregnací předem připravených pilulí (granulí) jedním nebo více ředěními homeopatických výchozích surovin pro výrobu nebo postupným přidáváním těchto pomocných látek a přidáním jednoho nebo více ředění homeopatických výchozích surovin. (ČL 2009, 2009)

B) Homeopatická léková forma "Tablety"

Tablety pro homeopatické použití jsou pevné přípravky ze sacharosy, laktosy nebo jiných vhodných pomocných látek, které vyhovují požadavkům článku *Tabulettae*. Mohou být vyrobeny lisováním jedné nebo více pevných léčivých látek s pomocnými látkami nebo impregnací předem připravených tablet jedním nebo více ředěními homeopatických výchozích surovin. Předem připravené tablety pro impregnaci obsahují sacharosu, laktosu nebo jiné vhodné pomocné látky v souladu s článkem *Tabulettae*. (ČL 2009, 2009)

Obě výše zmíněné homeopatické lékové formy jsou určeny pro perorální nebo sublinguální podání.

2.2.2. *Tincturae vs. Tincturae maternae ad praeparata homeopathica*

Jako zajímavé se mi jeví srovnání dvou lékopisných článků, které upoutají naši pozornost na první pohled podobností svých názvů. Ze základních definic Českého lékopisu 2009 ovšem plyne, že **Tinkury (*Tincturae*)** jsou tekuté přípravky obvykle získávané za použití jednoho dílu rostlinné či živočišné drogy a deseti (příp. pěti) dílů extrakční tekutiny. **Matečné tinkury pro homeopatické přípravky (*Tincturae maternae ad praeparata homeopathica*)** lékopis definuje jako tekuté přípravky

získávané vyluhováním surovin vhodným vehikulem. Suroviny jsou obvykle v čerstvém stavu nebo mohou být sušené.

Další odlišností mezi těmito dvěma lékopisnými monografiemi je ve způsobu výroby. **Tinkтуры** se vyrábějí macerací či perkolací rostlinných či živočišných drog za použití pouze ethanolu vhodné koncentrace, nebo rozpouštěním horkého nebo suchého extraktu z rostlinných či živočišných drog ethanolem vhodné koncentrace. **Matečné tinkтуры pro homeopatické přípravky** můžeme vyrobit jednak macerací, tak i digescí, dekokcí, infuzí, fermentací a to obvykle za použití ethanolu vhodné koncentrace.

Společnou vlastností, kterou nacházíme v obou výše zmíněných lékopisných článcích, je čirost tinktur. Může se u nich vlivem stání vytvořit nepatrný sediment, který je přípustný pouze v tom případě, pokud se složení tinktury významně nemění.

V obou lékopisných článcích je požadováno provedení zkoušky na čistotu, konkrétně relativní hustotu, obsah ethanolu, methanolu a propan-2-olu, zbytku po odpaření. U **Matečných tinktur pro homeopatické přípravky** navíc zkoušku na pesticidy - tam, kde je to vhodné.

Další rozdíl, kterého jsem si při srovnávání zmiňovaných dvou lékopisných monografií povšimla, je v označování na obalu. V obou případech je podmínkou uvést poměr výchozího materiálu k extrakční tekutině nebo výchozího materiálu ke konečné tinktuře (resp. poměr suroviny k matečné tinktuře), obsah ethanolu v konečné tinktuře v procentech (resp. koncentraci ethanolu nebo jiného rozpouštědla v matečné tinktuře v procentech). V lékopisném článku **Matečné tinkтуры pro homeopatické přípravky** je dále povinností označit, že se jedná o matečnou tinkturu pro homeopatické přípravky (symbolem „TM“), je nutné uvést latinský název suroviny podle lékopisného článku, pokud existuje, metodu přípravy a tam, kde je to vhodné, podmínky skladování.

2.3. *Materia Medica*

Homeopatická *Materia Medica* je kniha, která obsahuje popis účinků jednotlivých léků, tzv. obrazy léků. Tato kniha je základní diagnostickou pomůckou homeopata. Srovnání symptomů, které projevuje pacient, se symptomy popsány v *Materii Medice*, dojde k výběru nejpodobnějšího léku, **similima**, který má schopnost pacienta vyléčit. V současné době existuje řada *Materií Medik*. Vznikaly provingem. (Čehovský, 1997)

V této kapitole je mým cílem poukázat na to, že různí autoři *Materie Mediky* mají různorodé pohledy na léky, někteří kladou větší důraz na psychiku, jiní se více soustředí na charakteristické vlastnosti léku, jiní usilují o přehlednost uspořádání symptomů atd. *Materie Medica* znamená pro homeopaty tolik, co Český lékopis pro farmaceuty. *Materii Mediku* můžeme tedy nazvat „homeopatickým lékopisem“, ve kterém je oproti Českému lékopisu různorodost pohledů velmi výhodná, neboť každý pacient vyžaduje, aby se na něj hledělo z různých úhlů.

2.3.1. Zvláštnosti jednotlivých *Materií Medik*

Materia Medica je dílo stále znovu vydávané a prověřené více než osmdesáti lety nepřetržité služby při stanovování homeopatické diagnózy. (Kent, 1993) Je tedy více než jasné, že každý autor pojímá toto významné literární dílo po svém. Právě individuální charakteristika léku pomáhá vyšetřujícímu homeopatovi, aby se neztratil v bludišti symptomů a zvolil lék nejbližší danému případu. Autoři vyhodnocují a zařazují neuvěřitelné množství symptomů. Tyto záznamy pocházejí z jejich vlastní praxe, z praxe mnoha jiných homeopatických lékařů, ze zkoušek léků na zdravých jedincích a v neposlední řadě i z materiálů, získaných z dříve vydaných *Materií Medik* jiných autorů. (Kent, 1993)

Neexistuje ideální návod, jak dokonale porozumět *Materii Medice*. *Materii Medice* se naučíme pečlivým studiem a praxí. „Musíme ji porozumět, nemůžeme se ji naučit z paměti. Ti, kdo ji jen umějí nazpaměť, musí nutně selhat. Musíme ji mít stále po ruce, musíme ji soustavně a správně používat“. (Kent, 1993)

2.3.1.1. Přednášky na téma homeopatická *Materia Medica*

Kentova *Materia Medica* (Přesný název zní **Přednášky na téma homeopatická materia medica**) má tisíc stran a podává každý lék jako individualitu: vyzdvihuje především ty rysy léku, které jej odlišují od jiných, jsou pro něj charakteristické. Kent v plné míře naplňuje přesvědčení klasiků, že homeopatie je „umění a věda“. Z množství materiálu vytváří jedinečný, umělecký, zapamatovatelný obraz léku, obraz člověka. Proto je Kentův přístup nazýván „metoda obrazu“. Jeho kniha patří svými téměř tisíci stranami mezi rozsáhlejší *Materie Mediky*. Tato *Materie Medica* je velmi vhodná ke studiu léků. Zároveň je i dostatečně podrobná k jemnému rozlišení v případech, kdy přichází v úvahu větší množství léků a je nutno se rozhodnout pro jeden z nich. Její další výhodou je existence českého překladu. (Čehovský, 1997)

2.3.1.2. *Materia Medica homeopathica*

Jacques Jouanny, autor této *Materie Mediky*, se snažil o to, aby si studenti zapamatovali to nejpodstatnější pro účinný homeopatický předpis v přímé návaznosti na zákon podobnosti. (Jouanny, 1993) Tato *Materia Medica* je bezmála čtyřsetstránková, menšího formátu, přehledně členěná. Díky tomu urychluje a usnadňuje orientaci v případě.

Každá studie léku začíná shrnutím patogenetického účinku, který vyplynul z toxikologie nebo pokusu se základní látkou. Patogenetické příznaky jsou podpořeny ve svém výskytu zvláštní citlivostí některých jedinců na pokusnou látku. Proto se podává popis citlivých jedinců na některé léky. Tato typologie je charakterizována zvláštními psychosomatickými příznaky. Dále autor ve svém díle zaznamenal schematicky pro každý lék charakteristické příznaky vyvolané toxikologií nebo pokusem a jeho modality. Na závěr autor podává informace o základních klinických indikacích léků. Každý homeopatický lék má širokou terapeutickou škálu, proto se dá použít v několika nosologicky definovaných nemocech. Tam, kde to bylo možné, autor vyznačil „dávkovací rozpětí“. (Jouanny, 1993)

2.3.1.3. Homeopatická *Materia Medica*

Základem této *Materie Mediky*, jejímž autorem je zkušený americký lékař a homeopat Robin Murphy, je přepis jeho přednášek a kurzů o lécích. Nezvyklá je pro tento druh publikací občas se vyskytující interaktivní forma dialogu mezi Murphym a jeho - vesměs poučenými - posluchači.

Všechny léky jsou pojednány podle shodného klíče s vyznačenými odstavci. Oddíl **Farmakologie** uvádí údaje o zdroji léku, případně lidový název a informaci o používaných potencích. Oddíl **Historie** odkazuje k ověřené formě, ve které se lék běžně užívá, zda se osvědčil v potencích, nebo jako naředěná látka, ve formě tinktury atd. **Historie** stručně vystihuje hlavní indikační oblasti léku, mnohdy přináší také obecnou informaci o nemocech. Velmi cenným vodítkem je zhuštěná typologie pacientů v odstavci **Konstituce**. Závěrečný odstavec **Výklad** obsahuje podrobný rozbor léku. Zde je také prostor, v němž se uplatňují dotazy a komentáře posluchačů přednášek. U některých léků uzavírají kapitolu **Poznámky**, které jsou jakýmsi zhuštěným souhrnem. (Murphy, 2009)

2.3.2. Repertorium

Repertorium znamená v latině naleziště nebo seznam. Jedná se o tabulkové seznamy znaků, symptomů a léků, které slouží k usnadnění a zpřesnění práce při vyhledávání léku, které tyto symptomy postihují. Jedná se o nezbytnou diagnostickou pomůcku, tvořící základ homeopatovy knihovny. (Čehovský, 1997)

V současnosti existují i počítačové programy na bázi Kentova Repertoria, které velmi zrychlují a zpřesňují diagnostický proces. (Čehovský, 1997)

2.3.2.1. Repertorium homeopatické *Materie Mediky*

Kentovo Repertorium je rozděleno na jednotlivé kapitoly podle anatomie (Hlava, Břicho, atd.), funkcí (Mysl, Pocení, Vidění, atd.), patologie (Horečka, Zimnice, Závrať atd.). Zvláštní oddíl tvoří kapitola nazvaná Generálie. Obsahuje všechny znaky a symptomy, týkající se celého člověka. Např.: zhoršení spánkem, zlepšení pohybem. Každý symptom je ještě dále rozepsán na různé podrobné projevy. U každého symptomu je pak seznam zkratk léků, které tyto symptomy mohou léčit. (Čehovský, 1997)

Jestliže homeopat probere celého člověka od hlavy až k patě, počínaje myslí a právě zmíněnými generálními symptomy a konče patologií, zjistí, které léky se nejčastěji u jednotlivých symptomů opakují. Ten, který se vyskytuje nejčastěji, je vážným kandidátem na to, aby byl vybrán jako *similimum*. Poslední rozhodnutí ovšem padne až porovnáním se syntetickým obrazem léku v *Materii Medice*. (Čehovský, 1997)

2.3.2.2. Homeopatické syntetické repertorium

V nejnovější době byla vytvořena rozsáhlá repertoria především počítačovou kompilací starších repertorií a *Materií Medik*. Vycházejí z Kentova systému a jejich základ tvoří výše zmíněné Kentovo Repertorium. (Čehovský, 1997) Jedním takovým repertoriem z mnoha dalších je Homeopatické syntetické repertorium od Američana Robina Murphyho.

Toto repertorium je koncipováno jako moderní, praktický a snadno použitelný odkazový průvodce k rozsáhlé Homeopatické *Materii Medice*. Z původních třiceti sedmi kapitol Kentova Repertoria zde autoři utvořili kapitol sedmdesát a uspořádali je podle abecedy. V abecedním pořadí jsou dále řazeny i všechny rubriky a podrubriky uvnitř každé kapitoly. Došlo tak k podstatnému zjednodušení kentovského, původně velmi komplikovaného, uspořádání rubrik a podrubrik. (Murphy, 1999)

Homeopatické syntetické repertorium obsahuje tedy třicet nových kapitol, jednotně uspořádaných, je obohacené o moderní terminologii, nové znalosti o nemocích, 39 000 nových rubrik, 200 000 nových dodatků a modernizací. (Murphy, 1999)

2.4. Porovnání vlastností *Argenti nitras* – *Argentum nitricum* (Dusičnan stříbrný) z hlediska Českého lékopisu a *Materie Mediky*

V této kapitole se zabývám rozdílným pojetím *Argentum nitricum* z hlediska Českého lékopisu 2009 a *Materie Mediky* (MM). Toto rozdílné pojetí je zakotveno již v základním obecném přístupu obou těchto odborných publikací. Každá si všímá naprosto odlišných projevů téže látky. Některé vlastnosti považují z těchto důvodů za důležité a vyzdvihují je, jiné naopak ne.

2.4.1. *Argenti nitras* (Dusičnan stříbrný) z pohledu Českého lékopisu 2009

Nemusíme studovat lékopisnou monografii *Argenti nitras* (viz Příloha 2) v Českém lékopise 2009 do hloubky a následně ji porovnávat s kapitolou *Argentum nitricum* v dostupných MM, abychom našli nějaký rozdíl. Ten je totiž vidět hned na první pohled.

Oba články hovoří o dusičnanu stříbrném. ČL 2009 uvádí chemický vzorec dusičnanu stříbrného AgNO_3 , doplněný údajem o jeho molekulové hmotnosti.

Český lékopis 2009 vnímá *Argentum nitricum* pouze jako chemickou sloučeninu. Vzhledově se jedná o bílý nebo téměř bílý krystalický prášek nebo průsvitné bezbarvé krystaly, které se velmi snadno rozpouští ve vodě a jsou rozpustné v ethanolu 96%. Všímá si tedy základních fyzikálně-chemických vlastností. Základním a důležitým kritériem z pohledu ČL 2009 je provedení zkoušky totožnosti a zkoušky na čistotu. Dále ČL 2009 uvádí postup, jak stanovit obsah *Argentum nitricum*, v posledním odstavci se stručně zmiňuje o jeho podmínkách skladování. (ČL 2009, 2009)

Lékopisný článek *Argenti nitras* je stručný, přehledný, srozumitelný a výstižný. Jeho struktura je jasně daná a musí být dodržována. Lékopisná monografie navzdory svému rozsahu obsahuje všechny podstatné informace, které jsou určené pro odborníky, kteří profesionálně zacházejí s léčivem.

2.4.2. *Argentum nitricum* z pohledu MM

Kapitola *Argentum nitricum* bývá součástí desítek různých *Materií Medik.* První rozdíl oproti lékopisnému článku *Argenti nitras* je již v počtu stran, na nichž se dočteme velké množství informací o tomto léku. Homeopatická *Materia Medica* obecně klade svým obrovským rozsahem symptomů, velkou masou materiálu a zdánlivou vzájemnou podobností mnoha symptomů extrémní požadavky na studenta. (Kent, 1993)

Například *Materia Medica* od autorů D. Demarque et kol. popisuje *Argentum nitricum* (viz Příloha 3) z více úhlů. V úvodu shrnuje jeho nejvýznamnější toxikologické a farmakologické účinky. V další části se dozvídáme o obecných účincích léku, které odpovídají hlavním účinkům studované látky. Vycházejí ze tří komplementárních zdrojů – toxikologických a farmakologických údajů, patogenetických pokusů a rovněž klinických pozorování. Následují charakteristické znaky, které představují pocity popisované pacientem, lokální a celkové modalities, které hodnotí symptomatologii ve smyslu zlepšení nebo zhoršení a průvodní znaky. Dále je popisován tzv. citlivý typ – pojem, který shrnuje v klasické farmakologii patologické sklony, znaky chování a prvky srovnávání charakteru. Na závěr bývají uváděny základní klinické indikace a dávkování. (Demarque et kol., 2003)

2.4.2.1. Farmakologické a toxické účinky

Argentum nitricum byl používán při vnějším užití, konkrétně při blenoragické cystitidě, pro výplachy močového měchýře ve formě zředěného roztoku, dále jako oční kapky v ředění 1/100 při očním onemocnění novorozenců. Vnitřně byl *Argentum nitricum* užíván jako tonikum, spasmolytikum nebo projímadlo. Toxický účinek této látky spočívá v leptání a dráždění kůže a sliznice. (Demarque et kol., 2003)

2.4.2.2. Obecné účinky

Argentum nitricum působí na nervový systém. Dochází ke značné astenii, třesu, dokonce i ke křečím, potížím s koordinací až paralýze. Další působení studované látky je na sliznici. Společným projevem je zánět, který může přejít až v ulcerace, zejména pak v oblasti laryngu, faryngu, žaludku, střeva a genitálních orgánů. (Jouanny, 1993)

2.4.2.3. Charakteristické znaky – pocity a modalities

Pacienti popisují pocit třísky zabodnuté do postižené sliznice (hrtan, močová trubice, žaludek), sužují je vředové bolesti, vnímají pocit expanze, zvětšení objemu

hlavy, pocit pout, svírajících některou část těla. Tyto pocity vnímané pacientem se zhoršují obecně teplem, ke zhoršení dochází v noci, během menstruace, sladkostmi, na které má pacient neodolatelnou chuť, intelektuální prací. Naopak ke zlepšení pocitů dochází při pobytu na čerstvém vzduchu, dále pomáhá stisknout bolestivou oblast – zejména hlavu. (Demarque et kol., 2003)

2.4.2.4. Citlivý typ

Citlivým typem je jedinec hubený, zchvácený, stařeckého a sklíčeného vzhledu. Inklinuje k potížím s pamětí, je stále agitovaný, ve spěchu, úzkostný, má dojem, že čas utíká příliš rychle. Je nevykonný, neboť chce věci ukončit ještě dříve, než začal. Rychle se roztřeše, je trémista. Má strach, když má přijít na veřejnost, na večírek, do divadla, neboť za těchto okolností má sklon k průjmu. Bojí se davu, veřejnosti. Má strach z prázdného prostoru, který u něj vyvolá závrať a nutkání vrhnout se do něj. (Jouanny, 1993)

2.4.2.5. Základní klinické indikace a dávkování

Digestivní indikace:

- přebytek vzduchu v žaludku se salvami hlučných, někdy bolestivých eruktací
 - žaludeční vředy
 - průjem u hubených kojenců s dehydratovaným vzhledem
- (dle patologie 9 CH nebo 15 CH, 5 granulí jednou nebo vícekrát denně)

ORL a oční indikace:

- faryngitidy s pocitem třisky
 - laryngitidy zpěváků a řečníků
- (předepisujeme v 5 CH nebo 9 CH, 5 granulí každé tři hodiny)

Neurologické indikace:

- závratě, cefalea, třesy
 - poruchy motorické koordinace
 - tréma, fobie, výškové závratě
- (předepisuje se v ředění 5 CH až 30 CH, podle potřeby, podle reakce nemocného 5 granulí 1-2krát denně nebo v delších intervalech)
- (Demarque et kol., 2003)

2.5. Homeopatie a vysoké školy

V této kapitole se zabývám otázkou možného studia homeopatie ať už na vysokých školách nebo homeopatických fakultách. V roce 2005 Kanadčané provedli průzkum, ze kterého vyplynulo, že 71 % obyvatel hlásilo užívání alespoň jednoho přírodního produktu v určité fázi jejich života, 4 % z nich se hlásilo k užívání homeopatik. Neméně zajímavý je i fakt, že 43 % respondentů zcela důvěřuje radám lékárníka. Výsledky tohoto průzkumu zdůrazňují roli farmaceuta, který je pro pacienty a veřejnost důvěryhodným a dostupným rádcem v oblasti zdraví. Tím, že se lékárníci budou vzdělávat i v oblasti homeopatie, udrží si svou dobrou pověst v poskytování komplexní, objektivní rady v zájmu ochrany zdraví pacienta. (Johnson et al., 2007)

Americká farmaceutická asociace v roce 2000 provedla průzkum, ze kterého je zřejmé, že většina lékárníků vyjádřila zájem získat více informací o homeopatikách a to ze dvou hlavních důvodů: 31 % by chtělo zlepšit své osobní znalosti, 7,3 % by chtělo poskytnout přesné doporučení svým pacientům, zbývajících 47,3 % dotázaných uvedlo oba dva důvody. Tato čísla ukazují, že značný počet lékárníků uznává potřebu mít znalosti o homeopatikách. Ve článku se dále dočteme, že není pro lékárníky hlavním smyslem vědět o homeopatických lécích detaily, avšak je nutné mít některé základní znalosti, kterými by splnili povinnosti v poskytování péče. Je doporučováno znát 3 hlavní principy homeopatie – zákon podobnosti, individuální terapie na základě symptomů a použití velmi malých dávek. (Johnson et al., 2007)

2.5.1. Studium homeopatie na Farmaceutických fakultách

Důvodů, proč se alespoň okrajově věnovat studiu homeopatických přípravků na farmaceutických fakultách je hned několik. Jedním z nich je fakt, že dle zákona o léčivech 378/2007 Sb. jsou homeopatika léčiva. Jak už jsem uváděla výše, Český lékopis 2009 obsahuje kapitolu Homeopatické přípravky. Při technologické sekci České lékopisné komise je subsekce pro homeopatické přípravky. A nakonec, homeopatika jsou součástí sortimentu téměř každé lékárny. (Technologie homeopatických přípravků, přednášky FaF Hradec Králové, 2010-2011)

2.5.1.1. Historie homeopatie na Farmaceutické fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové (FaF UK v HK)

Počátky výuky homeopatie na Farmaceutické fakultě UK v Hradci Králové sahají do roku 1992. Prvními, kdo na fakultě vyučovali homeopatii pod názvem Základy homeopatie – lékařská homeopatie, byli doc. Miroslav Mužík a MUDr. Miloš Rýc. Ti se společně s pány MUDr. Pavlem Bělešem, PharmDr. Zdeňkem Procházkou a MUDr. Jiřím Černým zasloužili o rozvoj homeopatie po roce 1989. Ta byla v období 1965 - 1989 vlivem tehdejšího politického režimu v našich zemích zakázána. V roce 2002 byl předmět přejmenován na Homeopatické přípravky a vedli ho MUDr. Jiří Černý a doc. Milan Řehula. V roce 2009 došlo k dalšímu přejmenování předmětu, tentokrát na Technologie homeopatických přípravků. Přednášejícím tohoto předmětu byl a je i v současné době doc. Milan Řehula. V roce 2010 došlo k přeřazení předmětu Technologie homeopatických přípravků z povinně volitelných předmětů mezi doporučeně volitelné předměty. (Technologie homeopatických přípravků, přednášky FaF Hradec Králové, 2010-2011)

2.5.1.2. Technologie homeopatických přípravků na FaF UK v HK

Cílem výuky předmětu Technologie homeopatických přípravků je poskytnout posluchačům nejzákladnější informace o podstatě a výrobě homeopatických přípravků. Okrajově pak i seznámení s použitím těchto přípravků vyskytujících se v sortimentu lékáren při terapii běžných chorob nevyžadujících odbornou lékařskou pomoc.

Sylabus předmětu:

- Historie homeopatie
- Definice homeopatie
- Základní homeopatická pravidla
- Volba léku a jeho dávkování
- *Materia Medica*
- Možnosti a limity homeopatie
- Způsoby terapie běžných chorob
- Suroviny pro výrobu homeopatických přípravků
- Homeopatický léčivý přípravek
- Základní homeopatické přípravky
- Potenciace
- Lékové formy

- Výroba homeopatického léku
- Stabilita
- Výzkum v homeopatii
- Registrace homeopatických léků
- Způsoby terapie běžných chorob

(Technologie homeopatických přípravků, 2010)

2.5.1.3. Homeopatické přípravky na Farmaceutické fakultě Veterinární a farmaceutické univerzity Brno (FaF VFU Brno)

Farmaceutická fakulta VFU Brno a Farmaceutická fakulta UK v Hradci Králové jsou jedinými fakultami zdravotnického směru v České republice, kde se v rámci volitelných předmětů homeopatie vyučuje.

Farmaceutická fakulta VFU Brno seznamuje studenty s homeopatií v rámci předmětu Homeopatické přípravky. Tento předmět je v kategorii doporučených předmětů a mohou si ho volit studenti v 5. roce studia magisterského studijního programu Farmacie. Cílem a obsahovým zaměřením tohoto studijního předmětu je technologická příprava homeopatik, jejich postavení v ČR a EU a v současné medicíně. Zaměřuje se také na zvládání poradenské činnosti v lékárnách.

(Anotace předmětů doporučených v 5. roce studia magisterského studijního programu Farmacie, 2011)

2.5.2. Možnosti studia homeopatie v ČR

V naší zemi existuje několik homeopatických škol, kde je možné studovat homeopatii, přičemž délka, úroveň studia i pojetí homeopatie se může výrazně lišit. Jiné normy platí pro studium homeopatie u směrů, kde se studenti učí podávat směsi více homeopatických léků najednou, jiné standardy platí u klasické homeopatie, kde se posluchači učí stanovit a přesně určit homeopatický konstituční lék.

V České republice zatím neexistuje škola, která by byla zřízena a garantována státem. Znamená to, že veškeré studium homeopatie probíhá pouze na soukromých školách a je tudíž plně hrazeno studenty. (Homeopatická fakulta – často kladené otázky, 2011)

2.5.2.1. Student homeopatie

Studium homeopatie je určeno pro zájemce z řad lékařů, léčitelů, farmaceutů, veterinářů i laiků, kteří chtějí homeopatii profesionálně praktikovat nebo mají o homeopatii hluboký zájem. Druh a stupeň předchozího vzdělání, stejně jako současné zaměstnání, není pro přijetí ke studiu rozhodující. (Homeopatická fakulta – čtyřleté studium, 2011)

2.5.2.2. Koncepce výuky

Studium homeopatie je nejčastěji koncipováno jako tříleté či čtyřleté víkendové. Výuka probíhá 10 víkendů v roce, obvykle v rozsahu 20 hodin za víkend. Začátkem léta navíc bývá zvykem pořádat týdenní školu klasické homeopatie, kde mají studenti možnost prohloubit své homeopatické znalosti a praktické zkušenosti. (Homeopatická fakulta - čtyřleté studium, Homeopatická akademie, 2011)

2.5.2.3. Náplň studia

V prvním roce studia jsou probírány základy homeopatické filosofie, homeopatická *Materia Medica*, několik desítek nejznámějších homeopatických léků - tzv. polychrestů, jsou probírány postupy při odebírání homeopatického případu – jak vést homeopatické vyšetření, jak ho vyhodnocovat.

Během druhého ročníku se probírá obraz dalších homeopatických léků. Tím, že posluchači mají větší znalosti a dovednosti, mohou se účastnit praktických seminářů a tzv. supervizí, kdy se učí v praxi samostatně odebírat a vyhodnocovat homeopatický případ pod dohledem zkušeného homeopata.

Ve třetím, případně ve čtvrtém ročníku je probrán obraz dalších homeopatických léků. Další činnost je zaměřena na prohlubování a rozšiřování homeopatických znalostí a praktických zkušeností, zejména formou dalšího rozšiřování *Materie Mediky*, homeopatické filosofie, supervizí vlastních případů, homeopatických provingů, managementu a etických aspektů vlastní homeopatické praxe apod.

Od třetího roku se přidává systém výuky medicínských znalostí pro homeopaty – nelékaře. Učí se latinským názvům, anatomii, fyziologii, vyšetřovacími metodami, farmakologií, atd. Tento systém výuky je akreditován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Výuka na homeopatických fakultách bývá názorná – i s použitím videozáznamů vyšetření a kontrol homeopaticky vyléčených tzv. chronických nemocí.

(Homeopatická fakulta - čtyřleté studium, 2011)

2.5.2.4. Ukončení ročníku

Každý ročník se končí v červnu písemnou seminární prací. Studenti si tím ověří svou schopnost zvládat praktickou léčbu a úroveň nabytých znalostí.

Ročníkové práce se skládají ze zpracování testu z *Materie Mediky* (znalost léků odpřednášených v příslušném ročníku, resp. i v ročnících předchozích) a dále z vlastní analýzy videozáznamu vyšetření (odebrání případu, repertorizace, vyhodnocení, návrh léku, diferenciální diagnóza). (Homeopatická akademie - Organizace studia, 2011)

2.5.2.5. Ukončení studia

Po dokončení celého kurzu následují podrobné zkoušky, které může skládat každý student, který se zúčastnil výuky alespoň ze 70 % - 80 %. Podrobná zkouška v sobě zahrnuje vyšetření videopřípadu, písemnou zkoušku z *Materie Mediky*, Organonu racionální léčby, homeopatické filosofie a etických aspektů homeopatické praxe, základů medicínských znalostí u homeopatů – nelékařů. Následuje vyhodnocení a ústní pohovor. (Homeopatická fakulta - zkouška po ukončení studia, 2011)

Pokud ústní závěrečnou zkoušku posluchač úspěšně zvládne, obdrží diplom o ukončení studia a může pak být registrován jako absolvent a odborný homeopat, který je doporučován zájemcům o homeopatickou léčbu. Následně pak může provozovat svoji homeopatickou praxi jako registrovaný homeopat.

(Homeopatická akademie - Organizace studia, 2011)

2.6. Homeopat v praxi

2.6.1. Česká komora klasické homeopatie

Česká komora klasické homeopatie (ČKKH) vznikla v roce 1992 nejprve jako nadace zabývající se podporou homeopatie v celé České republice. Od roku 1995 probíhala veškerá její činnost ve spolupráci s The London College of Classical Homeopathy. Od roku 1998 se začala systematicky zabývat nejen výukou a propagací klasické homeopatie, ale působí také jako nezisková a nezávislá homeopatická profesní organizace.

(Česká komora klasické homeopatie – Odborný profil, 2011)

2.6.2. Registrovaný homeopat

Česká komora klasické homeopatie vznikla mimo jiné i z důvodu zajištění vysokého standardu registrovaných homeopatů po stránce odborné i etické. Proto zavádí nový statut „registrovaný homeopat“.

Každý, kdo se jím chce stát, musí splňovat následující kritéria:

- absolvoval min. 400 hodin teoretické výuky homeopatie
- absolvoval min. 200 hodin homeopatické klinické praxe (práce s klienty pod dohledem zkušeného homeopata)
- souhlasí s dodržováním etického kodexu registrovaného homeopata
- ovládá kromě Kentovy metody aktivně více způsobů nebo pohledů na praktikování klasické homeopatie
- pokud není lékař, absolvoval min. 300 hodin výuky medicínských znalostí (anatomie, fyziologie, patologie, farmakologie)
- dodržuje zásadu podávání jednoho léku v jednom čase s preferencí holistické, konstituční homeopatie

(Česká komora klasické homeopatie - Kdo je registrovaný homeopat, 2011)

2.6.3. Etický kodex registrovaného homeopata

Účelem tohoto kodexu je stanovit a prosazovat normy praktikování klasické homeopatie a poskytovat veřejnosti informace týkající se homeopatického poradenství.

Všichni homeopaté registrovaní ČKKH se zavazují dodržovat pravidla obsažená v tomto kodexu. Studenti homeopatie se seznamují s normami ČKKH již v rámci studia.

Na základě etického kodexu se registrovaný homeopat zavazuje, že:

- bude neustále zvyšovat svoji odbornou a osobní úroveň dalším vzděláváním
- před započítím homeopatické konzultace objasní a vysvětlí klientovi principy, možnosti a limity homeopatické metody tak, aby je byl klient schopen pochopit
- nikdy nebude prosazovat vysazení alopatických léků či podmiňovat vysazením alopatických léků homeopatickou konzultaci
- bude podporovat klienta, aby dodržoval sjednané kontroly u svého ošetřujícího lékaře a informoval ho o homeopatickém poradenství
- v akutním případě nikdy nepřijme na homeopatické vyšetření klienta bez diagnózy stanovené alopatickým specialistou a bude pokud možno spolupracovat s jeho ošetřujícím lékařem
- bude pokud možno vždy k dispozici svým klientům i mimo pracovní dobu (např. telefonicky)
- nebude hanět či znevažovat své kolegy, homeopaty jiných směrů či škol, ani alopatické lékaře na veřejnosti, u klientů a studentů
- bude vždy dodržovat důvěrný ráz sdělení klienta, udržovat záznamy o klientovi v důvěrnosti a za žádných okolností nebude podávat informace o klientovi
- před nahráváním případu na kameru si vyžádá písemný souhlas klienta, přičemž musí udržet videozáznam přísně důvěrný a předem vysvětlit klientovi povahu a důvod nahrávání
- během dovolené či delší doby nepřítomnosti za sebe zajistí kvalifikovaný zástup (Česká komora klasické homeopatie – Kdo je registrovaný homeopat, 2011)

Výše zmíněné zásady, kterými se musí každý registrovaný homeopat řídit, jsou pouze výtažkem z jinak poměrně rozsáhlého Etického kodexu pro registrované homeopaty. Ve skutečnosti se jedná o deset hlavních bodů a dodatek, ve kterých jsou uvedeny zásady, kterými by se měl každý homeopat v každodenní praxi řídit. Hlavním cílem je, aby vedení praxe bylo etické a aby byla podporována její optimální úroveň.

2.6.4. Homeopatické interview

Homeopatické vyšetření se anglicky nazývá interview, rozhovor. Pacient jen líčí své potíže a homeopat jej zpočátku vůbec nepřerušuje. Naopak ho pobízí k dalšímu vyprávění. Vybízí ho, aby nevynechal žádnou „hloupost“, žádný detail. Dělá si pilně poznámky a pak se k některým bodům pacientova vyprávění vrací a vyptává se na detaily. (Čehovský, 1997)

Pro homeopata je cenné, že pacient vyjadřuje potíže vlastními slovy. Rovněž *Materie Mediky* líčí popis léku jednoduše, prostými slovy a vyhýbají se tzv. lékařským výrazům. Pacient musí uvést celou svou zdravotní historii, říci, jaké je jeho zaměstnání a jeho postavení, homeopat se vyptává na jeho záliby, strachy, touhy, sny, zajímá ho, jaké vnější vlivy jsou schopny ovlivnit nemoci a neduhy (teplo, zima, pohyb atd.). (Čehovský, 1997)

Otázky pro vedení homeopatického interview. (viz Příloha 4)

3. METODICKÁ ČÁST

3.1. Popis použité metodiky

Jako způsob získání informací jsem zvolila dotazníkové šetření s cílem zjistit, které pohnutky vedou české pacienty k užívání homeopatických léčivých přípravků. Pro dotazníkové šetření byl použit dotazník (viz Příloha 1), který měl dvě části. V těchto dvou částech bylo položeno respondentům celkem 17 otázek, přičemž na otázky č. 10 - 17 odpovídali pouze ti z nich, co s homeopatickou léčbou mají zkušenosti. Otázky měly předdefinované odpovědi, z nichž si mohli respondenti vybrat jednu, případně i více odpovědí. U některých otázek byla možnost vyjádřit svůj vlastní názor slovy (zahrnuta odpověď „jiné“).

3.2. Tématické okruhy

ČÁST I.

1. Charakteristika studovaného souboru

1.1. Pohlaví

1.2. Věk

1.3. Vzdělání

1.4. Zaměstnání

1.5. Zdravotní stav

2. Zařazení homeopatické léčebné metody

3. Zájem o homeopatické léky

4. Vznik homeopatie

5. Původ homeopatie

6. První informace o homeopatii

7. Představa o homeopatických lécích

8. Charakteristika homeopatie vlastními slovy

9. Hlavní důvody užívání/neužívání homeopatických léků

ČÁST II.

10. Důvody pro užívání homeopatických léků

11. Potíže či nemoci léčené užíváním homeopatických léků

12. Návštěva homeopatického lékaře

13. Přístup homeopatického lékaře v porovnání s lékařem klasické medicíny

14. Vztah ostatních členů rodiny k homeopatické léčbě

15. Postoj praktického lékaře k homeopatické léčbě

16. Dostupnost homeopatických léků v lékárnách

17. Spokojenost s výsledky homeopatické léčby

3.3. Výběr terénu k průzkumu

Jako soubor respondentů jsem zvolila pacienty přicházející do lékárny. Tedy pacienty, u nichž není zřejmé, zda mají s homeopatickou léčbou menší či větší zkušenosti nebo tuto léčebnou metodu nevyhledávají. Informace jsem sbírala ve třech lékárnách. Tyto lékárny jsem vybrala náhodně, bez nějakého záměru. Všechny se nacházejí v Pardubickém kraji. Jedná se o dvě lékárny základního typu v Litomyšli a Poličce, třetí je výdejna léků v obci Lubná.

Moje práce volně navazuje na obdobné průzkumy Mgr. Ondřeje Machotky a Kamily Vykydalové, kteří sledovali situaci v jiných místech České republiky (Praha, kraje Pardubický, Královéhradecký, Jihomoravský). Rozdíl je v tom, že respondenty obou kolegů byli pacienti homeopatických lékařských ordinací.

3.4. Metodika sběru dat

Sběr dat probíhal v období od ledna 2010 do prosince 2010, a to ve výše zmíněných lékárnách v Litomyšli a Poličce a výdejně léků v obci Lubná. Během tohoto období jsem osobně oslovovala pacienty a ústně se jich dotazovala, zda znají homeopatickou léčebnou metodu, zda s ní mají vlastní zkušenosti a zda by byli ochotni věnovat čas vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové práce. Respondenti odpovídali na otázky přímo v lékárně, někdy si dotazník brali domů a přinesli ho vyplněný při další návštěvě lékárny. Vyplněné dotazníky odevzdávali přímo mně nebo magistrám či farmaceutickým laborantkám dané lékárny.

Celkem jsem oslovila 215 pacientů, z toho 65 bylo nonrespondentů. Jednalo se o pacienty, kteří nebyli ochotni věnovat čas vyplnění dotazníku nebo homeopatii jako léčebnou metodu vůbec neznali. Dotazník vyplnilo celkem 150 respondentů, z toho 53 respondentů homeopatii znalo, ale nemělo s ní vlastní zkušenost, 97 respondentů se hlásilo k užívání homeopatických léčivých přípravků.

3.5. Metodika zpracování dat

Veškerá data v dotaznících jsem zpracovala v počítačovém programu Microsoft Office Excel 2007. Prostřednictvím tohoto programu jsem sečetla respondenty v jednotlivých okruzích a vypočítala procentuelní zastoupení nabízených odpovědí v rámci okruhů a poté z těchto hodnot vypracovala tabulky i sloupcové a výšečové grafy.

Součástí výsledků je i statistický výpočet intervalu spolehlivosti. Jeho cílem je zjistit, jaká by byla pravděpodobnost výskytu dané odpovědi v základním souboru. Interval spolehlivosti nám podává hlubší informace o tom, kde skutečná hodnota populačního průměru s vysokou pravděpodobností leží. Zvolila jsem spolehlivost (pravděpodobnost) $p = 0,95$, což je 95% jistota, že daný intervalový odhad neznámou hodnotu skutečně obsahuje. Jinak řečeno - zůstává 5% riziko, že hodnota leží mimo vypočtený interval. (Klemera, Klemerová, 1999)

Pro výpočet intervalových odhadů neznámé pravděpodobnosti jsem využila program Probabil (Faf UK Hradec Králové, © Petr Klemera).

3.6. Limity metodiky

Jsem si vědoma několika významných limitů metodiky použité na mnou testovaném souboru. Dotazník nebyl validován a pilotován, byl pouze za účasti několika laiků a odborníků. Testovaný soubor není velký. Výsledky průzkumu nelze vztáhnout na dětské pacienty, neboť neměli možnost odpovídat a jejich účast se projevuje pouze v jednom okruhu otázek prostřednictvím rodičů. Nezanedbatelná je i skutečnost, že současná situace v českém zdravotnictví je velice nestálá, což silně ovlivňuje postoje a názory občanů a jejich ochotu spolupracovat. Ze získaných výsledků není možné vyslovit obecně platný závěr. Budu je tedy považovat za ilustrativní a poslouží zejména k účelu doplnění a porovnání s předešlými diplomovými pracemi orientovanými na toto téma.

4. VÝSLEDKY

Tato kapitola je hlavním těžištěm diplomové práce. Zabývám se zde statistickým a grafickým vyhodnocením odpovědí z dotazníku, jehož přesné znění je uvedeno v Příloze 1. K vypracování sloupcových, výsečových grafů a tabulek jsem použila počítačový program Microsoft Office Excel 2007. Každá tabulka je navíc doplněna slovním komentářem.

Průzkumem jsem shromáždila 150 dotazníků. Respondenty byli pacienti v lékárnách. Z dotazníkového šetření jasně vyplynulo, že 97 respondentů se hlásilo k užívání homeopatických léčivých přípravků. Zbývajících 53 respondentů homeopatickou léčebnou metodu znalo, ale vlastní zkušenost s užíváním homeopatických léků neměli.

Otázka č. 1 zahrnuje pět podotázek, jejichž cílem je zjistit charakteristiku studovaného souboru. Jsou zde dotazy na pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání, zaměstnání a zdravotní stav respondentů. Tyto otázky hodnotím pro soubor 97 pacientů užívajících homeopatiku (tj. v ČR s 95% spolehlivostí X-Y % pacientů užívajících homeopatiku).

Otázky č. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, jsou všeobecně kladené otázky, ve kterých jsem se zaměřila na znalosti respondentů o homeopatických lécích a o homeopatii obecně. Zjišťovala jsem, kam by respondenti zařadili homeopatickou léčebnou metodu, která vlastnost homeopatického léčivého přípravku je nejvíce zajímavá, zda mají povědomí o vzniku a původu homeopatie, kde prvně získali informace o této léčebné metodě a jaké vlastnosti homeopatickým lékům připisují. Dále měli možnost charakterizovat homeopatii vlastními slovy a uvést hlavní důvod proč užívají nebo naopak ne užívají homeopatické léčivé přípravky. Výše uvedené otázky jsem hodnotila pro soubor všech 150 respondentů (tj. s 95% spolehlivostí X-Y % pacientů v ČR)

Otázky č. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, byly určeny pouze pro pacienty užívající homeopatiku, tedy pro soubor 97 respondentů (tj. v ČR s 95% spolehlivostí X-Y % pacientů užívající homeopatiku). Jedná se o konkrétní otázky vztahující se k homeopatické léčbě. Zjišťuji, jaké důvody je vedly k užívání homeopatických léků, jaké potíže či nemoci si léčí nebo zmírňují pomocí homeopatik, zda někdy navštívili homeopatického lékaře a jak případně hodnotí jeho přístup v porovnání s lékařem klasické medicíny. Sleduji, jaký postoj zaujímají k homeopatickým lékům ostatní členové jejich rodiny a jaké je stanovisko jejich praktického lékaře k homeopatii.

Zajímalo mě, jaká je podle pacientů dostupnost homeopatických léčivých přípravků v lékárnách a nakonec, jak jsou spokojeni s výsledky homeopatické léčby.

4.1. Výpočet četností a intervalů spolehlivosti

ČÁST I.

4.1.1. Charakteristika studovaného souboru

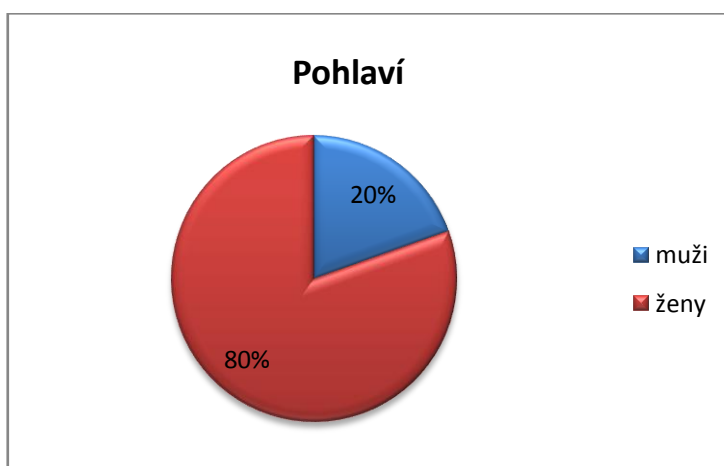
4.1.1.1. Pohlaví

První otázka v dotazníku byla zahájena dotazem na pohlaví respondentů. Z tabulky vyplývá, že u pacientů se zkušeností s užíváním homeopatických léčivých přípravků připadá 80 % na ženy a 20 % na muže. Lze říci, že ze všech homeopaticky léčených pacientů se léčí tímto způsobem 71-88 % žen a 12-29 % mužů.

Tabulka 1 – Pohlaví

Možnosti odpovědí	Četnosti (n = 97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
muži	19	0,20	20%	12-29%
ženy	78	0,80	80%	71-88%
Celkem	97	1,00	100%	

Graf 1 Celkový souhrn k otázce č. 1.1. (n=97)

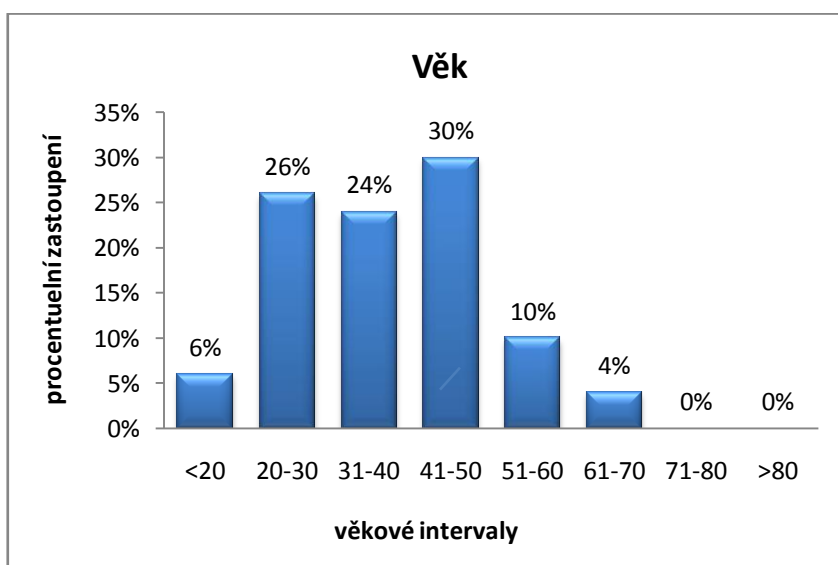
4.1.1.2. Věk

Další otázkou jsem zjišťovala věkové složení respondentů. Pacienti měli na výběr 8 věkových intervalů v rozmezích po deseti letech. Ze získaných odpovědí je zřejmé, že nejpočetnější skupinou užívající homeopatické léčivé přípravky, jsou pacienti ve věku 41-50 let, kteří tvoří 30 % dotázaných. Lze konstatovat, že 21-40 % pacientů užívajících homeopatika se vyskytuje v tomto věkovém rozmezí. Ve věkovém rozmezí 21-30 let a 31-40 let je procentuelní zastoupení odpovídajících téměř shodné, a to přibližně 25 %. Z výsledků je dále patrné, že z krajních věkových intervalů užívá homeopatické léčivé přípravky zanedbatelné procento dotázaných.

Tabulka 2 – Věk

Možnosti odpovědí	Četnosti (n = 97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
<20	6	0,06	6%	2-13%
20-30	25	0,26	26%	17-36%
31-40	23	0,24	24%	16-33%
41-50	29	0,30	30%	21-40%
51-60	10	0,10	10%	5-18%
61-70	4	0,04	4%	1-10%
71-80	0	0,00	0%	0-4%
>80	0	0,00	0%	0-4%
Celkem	97	1,00	100%	

Graf 2 Celkový souhrn k otázce č. 1.2. (n=97)

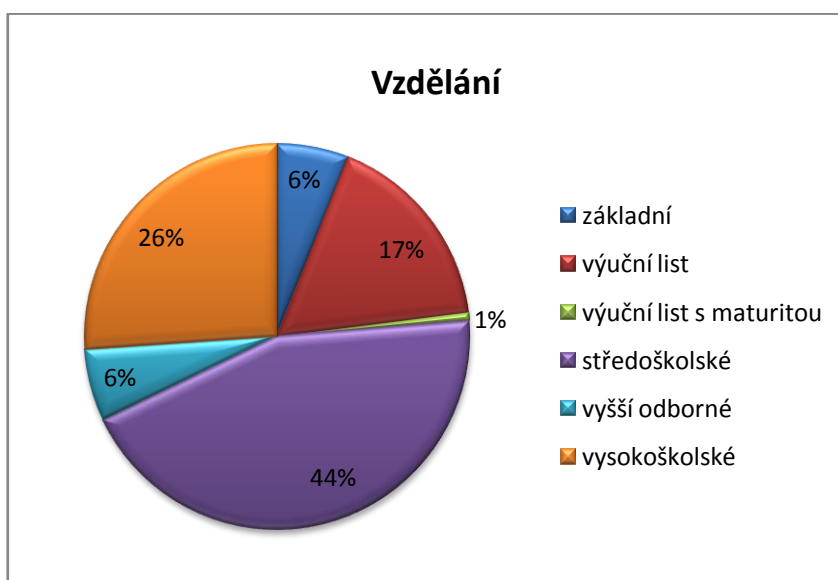
4.1.1.3. Vzdělání

V dotazníku také respondenti odpovídali na otázku, jaké je jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Vytvořila jsem 5 skupin podle stupně vzdělání, tedy od základního až po vysokoškolské. Ze získaných odpovědí jasně vyplývá, že nejvíce zastoupenou skupinou užívající homeopatika jsou středoškolsky vzdělaní lidé, tvoří 44 %. Lidé užívající homeopatika jsou velmi pravděpodobně z 34-55 % středoškolského vzdělání. Druhou nejpočetnější skupinou byli vysokoškolsky vzdělaní lidé. Ti tvořili 26 %. Lze tedy říci, že 17-36 % pacientů užívajících homeopatika je vysokoškolského vzdělání.

Tabulka 3 – Vzdělání

Možnosti odpovědí	Četnosti (n = 97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
základní	6	0,06	6%	2-13%
výuční list	16	0,17	17%	10-25%
výuční list s maturitou	1	0,01	1%	0-6%
středoškolské	43	0,44	44%	34-55%
vyšší odborné	6	0,06	6%	2-13%
vysokoškolské	25	0,26	26%	17-36%
Celkem	97	1,00	100%	

Graf 3 Celkový souhrn k otázce č 1.3. (n=97)

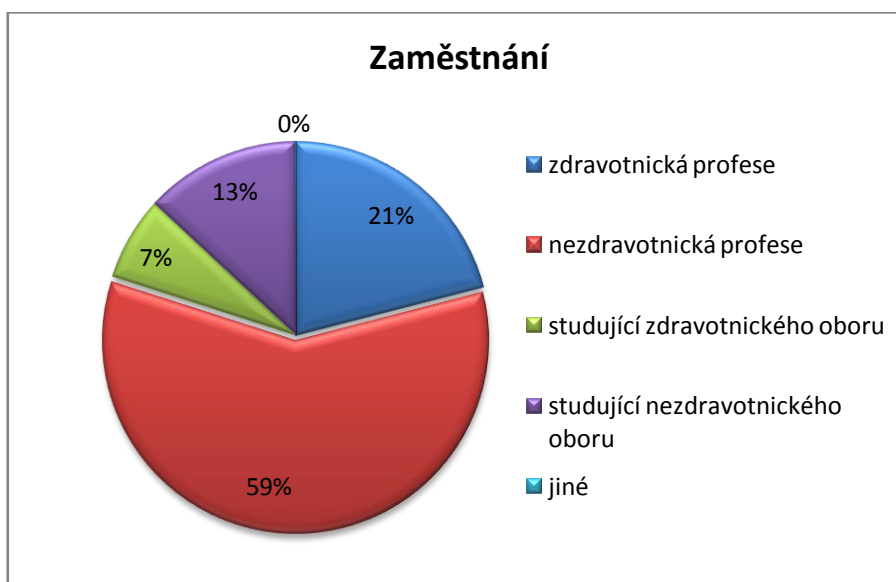
4.1.1.4. Zaměstnání

Součástí dotazníku byla také otázka týkající se zaměstnání respondentů. Mým cílem bylo zjistit, zda respondenti užívající homeopatika jsou profesně v určitém vztahu ke zdravotnictví (zda v něm pracují, či zdravotnický obor studují). Z průzkumu jasně vyplývá, že 59 % pacientů léčících se homeopatiky nepracuje ve zdravotnictví. Konkrétní profesi neuváděli. Lze říci, že pacienti užívající homeopatickou léčbu se ze 48-69 % hlásí k nezdravotnické profesi.

Tabulka 4 – Zaměstnání

Možnosti odpovědí	Četnosti (n = 97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
zdravotnická profese	20	0,21	21%	13-30%
nezdravotnická profese	57	0,59	59%	48-69%
studující zdravotnického oboru	7	0,07	7%	3-14%
studující nezdravotnického oboru	13	0,13	13%	7-22%
jiné	0	0,00	0%	0-4%
Celkem	97	1,00	100%	

Graf 4 Celkový souhrn k otázce č. 1.4. (n=97)

4.1.1.5. Zdravotní stav

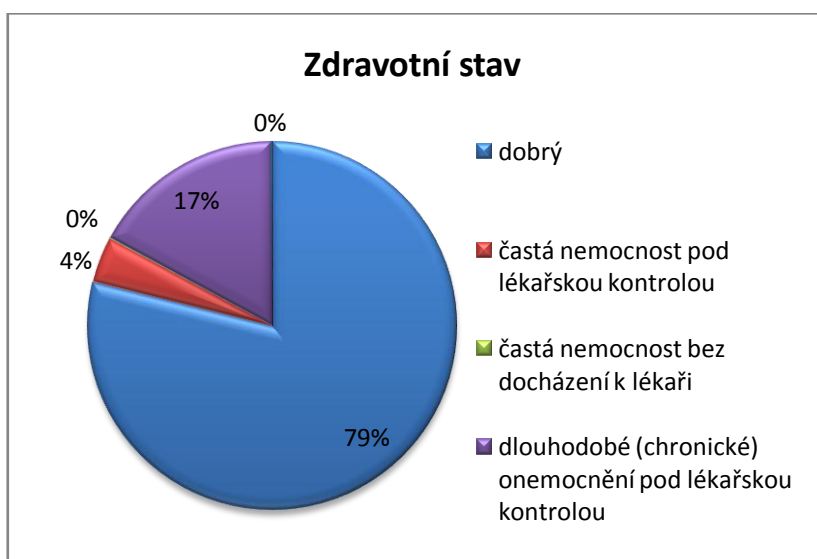
Cílem poslední otázky zabývající se hodnocením charakteristiky studovaného souboru bylo zjistit, jaký je zdravotní stav respondentů. V průzkumu označilo svůj zdravotní stav za dobrý 79 % respondentů užívajících homeopatika. Lze říci, že pacienti

léčící se pomocí homeopatie mají ze 70-87 % zdravotní stav dobrý. Z průzkumu dále vyplývá, že 17 % ze všech dotázaných respondentů užívajících homeopatika, trpí chronickým onemocněním a je díky tomu v péči svého praktického lékaře. Lze konstatovat, že lidé užívající homeopatické léky trpí velmi pravděpodobně z 10-25 % chronickým onemocněním a jsou pod lékařským dohledem.

Tabulka 5 – Zdravotní stav

Možnosti odpovědí	Četnosti (n = 97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
dobry	77	0,79	79%	70-87%
častá nemocnost pod lékařskou kontrolou	4	0,04	4%	1-10%
častá nemocnost bez docházení k lékaři	0	0,00	0%	0-4%
dlouhodobé (chronické) onemocnění pod lékařskou kontrolou	16	0,17	17%	10-25%
dlouhodobé (chronické) zdravotní potíže bez docházení k lékaři	0	0,00	0%	0-4%
Celkem	97	1,00	100%	

Graf 5 Celkový souhrn k otázce č. 1.5. (n=97)

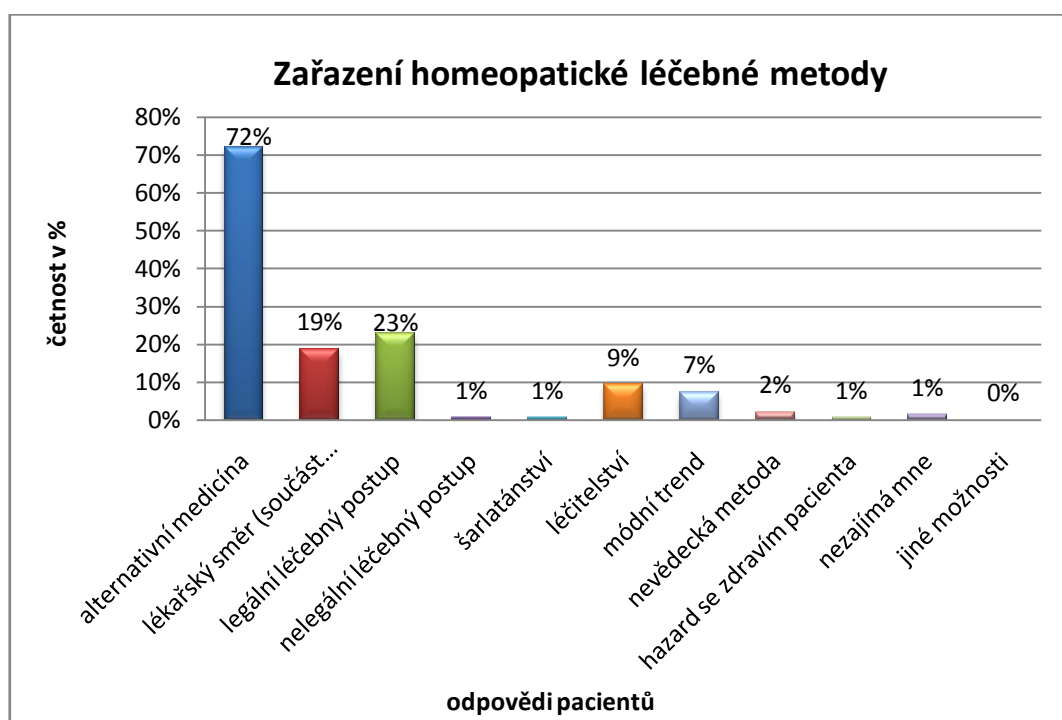
4.1.2. Zařazení homeopatické léčebné metody

Cílem této otázky bylo zjistit, jaké je povědomí českých pacientů o homeopatické léčebné metodě, konkrétně, kam by tuto léčebnou metodu zařadili. Výsledky jsem hodnotila pro všechny dotázané pacienty, bez ohledu na to, zda homeopatické léčivé přípravky užívají nebo neužívají. Z odpovědí je patrné, že 72 % všech dotázaných pacientů zařadilo homeopatickou léčebnou metodu mezi alternativní medicínu. Dá se předpokládat, že 64-79 % populace v ČR zastává stejný názor. 23 % respondentů považuje homeopatickou léčebnou metodu za legální léčebný postup a 19 % za součást oficiální medicíny.

Tabulka 6 – Zařazení homeopatické léčebné metody

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
alternativní medicína	108	0,72	72%	64-79%
lékařský směr (součást oficiální medicíny)	28	0,19	19%	13-26%
legální léčebný postup	34	0,23	23%	16-30%
nelegální léčebný postup	1	0,01	1%	0-4%
šarlatánství	1	0,01	1%	0-4%
léčitelství	14	0,09	9%	5-15%
módní trend	11	0,07	7%	4-13%
nevědecká metoda	3	0,02	2%	0,4-6%
hazard se zdravím pacienta	1	0,01	1%	0-4%
nezajímá mne	2	0,01	1%	0,2-5%
jiné možnosti	0	0,00	0%	0-2%
Celkem	203			
počet dotazníků	150			

Graf 6 Celkový souhrn k otázce č. 2 (n=150)

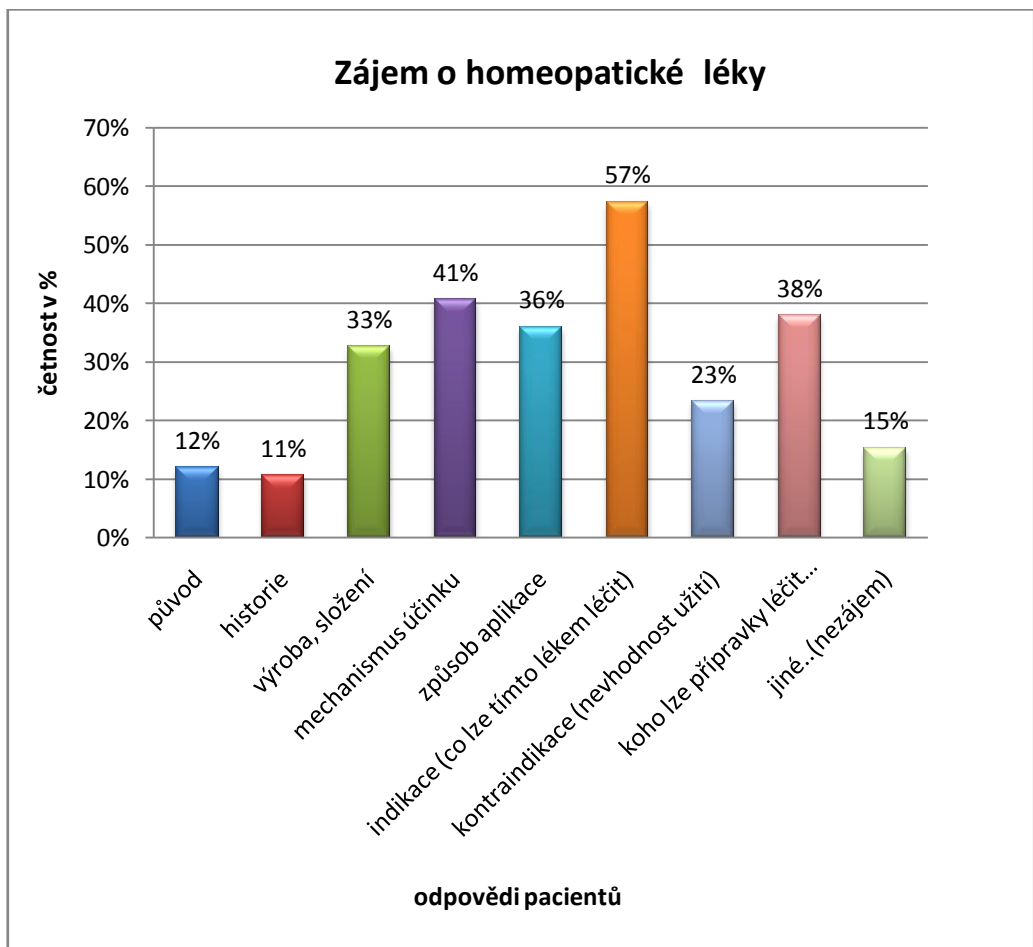
4.1.3. Zájem o homeopatické léky

Touto otázkou jsem zjišťovala, o jaké oblasti znalostí z dostupných informací a zdrojů o homeopatických léčivých přípravcích je mezi pacienty největší zájem. Z výsledků vyplývá, že 57 % pacientů se zajímá zejména o indikace homeopatických léků – tedy o to, co jimi lze léčit. Lze říci, že o totéž se zajímá 49-65 % populace. Dále je z odpovědí patrné, že 41 % pacientů zajímá oblast mechanismu účinku homeopatických léků (tj. 33-49 % populace se zajímá o tutéž oblast). 15 % respondentů uvedlo, že se nezajímá o žádnou oblast v souvislosti s homeopatickými léky (tj. 10-22 % populace se s velkou pravděpodobností nezajímá o žádnou oblast).

Tabulka 7 – Zájem o homeopatické léky

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
původ	18	0,12	12%	7-18%
historie	16	0,11	11%	6-17%
výroba, složení	49	0,33	33%	25-41%
mechanismus účinku	61	0,41	41%	33-49%
způsob aplikace	54	0,36	36%	28-44%
indikace (co lze tímto lékem léčit)	86	0,57	57%	49-65%
kontraindikace (nevhodnost užití)	35	0,23	23%	17-31%
koho lze přípravky léčit (děti, těhotné, zvířata,...)	57	0,38	38%	30-40%
jiné (nezájem)	23	0,15	15%	10-22%
Celkem	399			
počet dotazníků	150			

Graf 7 Celkový souhrn k otázce č. 3 (n=150)

4.1.4. Vznik homeopatie

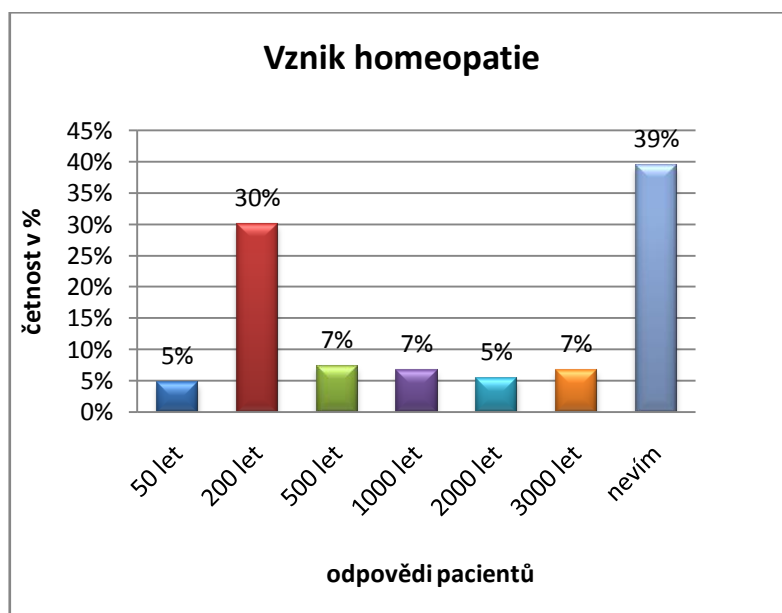
V průzkumu mě rovněž zajímalo, jaké jsou představy pacientů o vzniku homeopatie. Největší podíl pacientů (39 %) neví, jak stará je homeopatie. Dá se předpokládat, že by odpověď na tuto otázku nevědělo 32-48 % populace. Druhou nejčastěji uváděnou odpovědí bylo 200 let. Tuto odpověď zvolilo 30 % respondentů. Lze říci, že s velkou pravděpodobností stejně smýšlí 23-38 % populace.

Správná odpověď: **200 let**

Tabulka 8 – Vznik homeopatie

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
50 let	7	0,05	5%	2-9%
200 let	45	0,30	30%	23-38%
500 let	11	0,07	7%	4-13%
1000 let	10	0,07	7%	3-12%
2000 let	8	0,05	5%	2-10%
3000 let	10	0,07	7%	3-12%
nevím	59	0,39	39%	32-48%
Celkem	150	1,00	100%	
počet dotazníků	150			

Graf 8 Celkový souhrn k otázce č. 4 (n=150)

4.1.5. Původ homeopatie

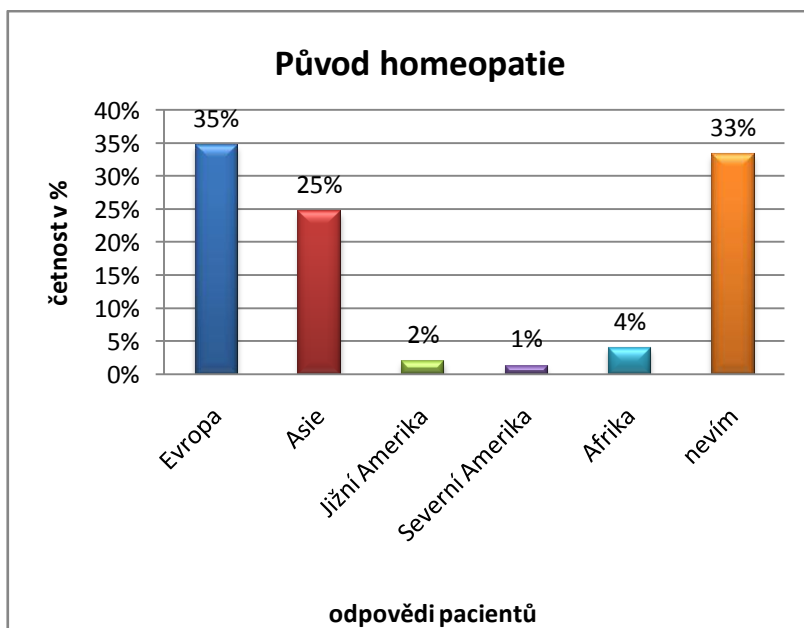
S otázkou vzniku homeopatie souvisí rovněž otázka, odkud homeopatie pochází. 35 % respondentů odpovědělo, že homeopatie pochází z Evropy. Lze konstatovat, že 31-52 % populace si myslí totéž. Téměř shodné procento respondentů, konkrétně 33 %, neznalo původ homeopatie. Dá se předpokládat, že by odpověď na tuto otázku nevědělo 22-44 % populace. 25 % respondentů uvedlo jako místo zrodu homeopatie Asii. Lze tedy říci, že stejně smýšlí 12-29 % populace.

Správná odpověď: **Evropa**

Tabulka 9 - Původ homeopatie

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
Evropa	52	0,35	35%	31-52%
Asie	37	0,25	25%	12-29%
Jižní Amerika	3	0,02	2%	1-9%
Severní Amerika	2	0,01	1%	0,2-5%
Afrika	6	0,04	4%	2-9%
nevím	50	0,33	33%	24-44%
Celkem	150	1,00	100%	
počet dotazníků	150			

Graf 9 Celkový souhrn k otázce č. 5 (n=150)

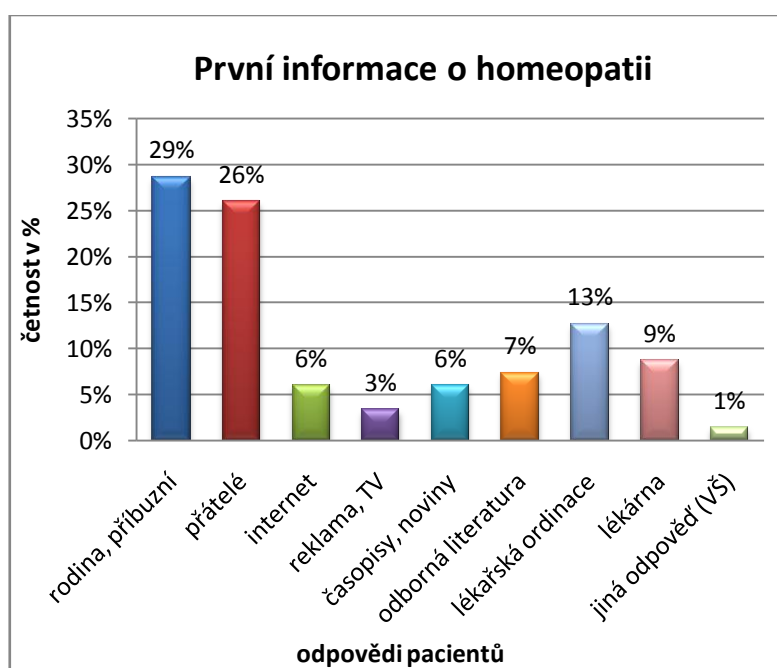
4.1.6. První informace o homeopatii

Pokusila jsem se zjistit, kde se poprvé respondenti dozvěděli o homeopatii. Z průzkumu vyplynulo, že 29 % všech dotázaných získalo první informace od rodiny či příbuzných. Je velmi pravděpodobné, že 22-37 % populace získalo informace stejným způsobem. 26 % respondentů se o homeopatii dozvědělo poprvé od svých přátel. Pro 13 % respondentů byla prvním zdrojem informací o homeopatii lékařská ordinace a 9 % respondentů získalo první informace o homeopatické léčebné metodě v lékárně.

Tabulka 10 – První informace o homeopatii

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
rodina, příbuzní	43	0,29	29%	22-37%
přátelé	39	0,26	26%	19-34%
internet	9	0,06	6%	3-11%
reklama, TV	5	0,03	3%	1-8%
časopisy, noviny	9	0,06	6%	3-11%
odborná literatura	11	0,07	7%	4-13%
lékařská ordinace	19	0,13	13%	8-19%
lékárna	13	0,09	9%	5-14%
jiná odpověď (VŠ)	2	0,01	1%	0,2-5%
Celkem	150	1,00	100%	
počet dotazníků	150			

Graf 10 Celkový souhrn k otázce č. 6 (n=150)

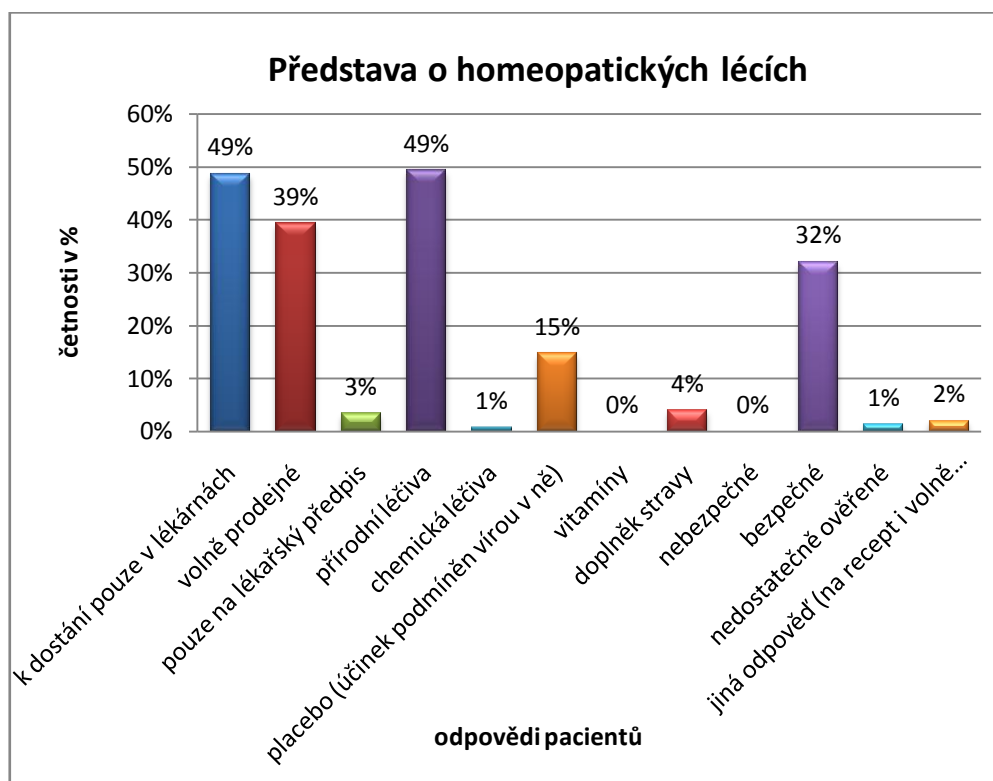
4.1.7. Představa o homeopatických léčích

V této otázce jsem si kladla za cíl zjistit, jaké představy o homeopatických léčích pacienti mají, jaké vlastnosti a charakteristiky těmto lékům připisují. 49 % respondentů charakterizovalo homeopatické léky jako přírodní léčiva a zároveň uvedlo, že jsou k dostání pouze v lékárnách. Lze konstatovat, že stejné názory zastává s velkou pravděpodobností 41-58 % populace. 39 % si myslí, že homeopatické léky jsou volně prodejné (tj. 32-48 % populace si myslí totéž). To, že jsou homeopatické léky bezpečné, uvedlo 32 % všech dotázaných pacientů (tj. 25-40 % populace smýšlí stejně). Z průzkumu dále vyplývá, že 15 % respondentů zastává názor, že jsou homeopatické léky placebo (tj. 9-21 % populace zastává stejný názor).

Tabulka 11 – Představa o homeopatických léčích

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
k dostání pouze v lékárnách	73	0,49	49%	40-57%
volně prodejné	59	0,39	39%	32-48%
pouze na lékařský předpis	5	0,03	3%	1-8%
přírodní léčiva	74	0,49	49%	41-58%
chemická léčiva	1	0,01	1%	0-4%
placebo (účinek podmíněn vírou v ně)	22	0,15	15%	9-21%
vitamíny	0	0,00	0%	0-2%
doplněk stravy	6	0,04	4%	2-9%
nebezpečné	0	0,00	0%	0-2%
bezpečné	48	0,32	32%	25-40%
nedostatečně ověřené	2	0,01	1%	0,2-5%
jiná odpověď (na recept i volně prodejné)	3	0,02	2%	0,4-6%
Celkem	293			
počet dotazníků	150			

Graf 11 Celkový souhrn k otázce č. 7 (n=150)

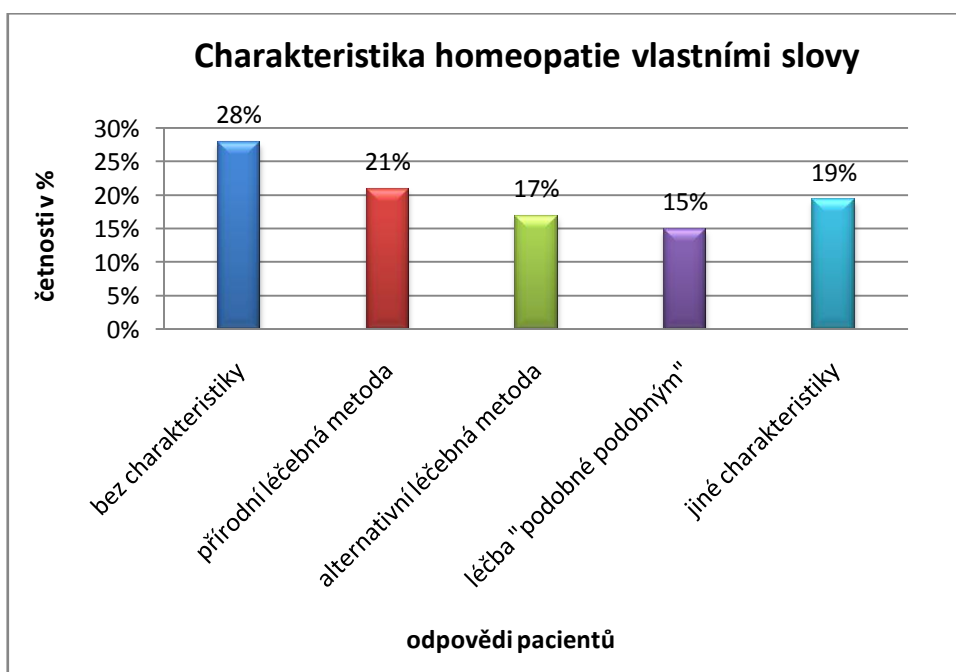
4.1.8. Charakteristika homeopatie vlastními slovy

V této otázce jsem poskytla pacientům možnost pokusit se vlastními slovy charakterizovat homeopatii. 28 % respondentů odpověď na tuto otázku neuvedlo. 21 % pacientů charakterizovalo homeopatii jako přírodní metodu, přírodní léčitelství, přírodní léčbu, jako druh medicíny, která k léčbě používá přírodní látky. Lze říci, že stejný názor velmi pravděpodobně sdílí 15-28 % populace. 17 % respondentů charakterizovalo homeopatii jako alternativní medicínu, alternativní léčebnou metodu. Dá se předpokládat, že 11-24 % populace zastává tentýž názor. Někteří pacienti (15 %) opravdu definovali homeopatii jako léčebnou metodu založenou na principu podobné se léčí podobným. S velkou pravděpodobností 10-22 % populace je stejného názoru. Homeopatie byla dále charakterizována respondenty (19 %) jako zázrak medicíny, medicínou budoucnosti, léčbou, která je šetrná, bezpečná, účinná, bez nežádoucích účinků, vhodná pro každého. Někteří pacienti charakterizovali homeopatii jako bezvadnou věc, bez které by už nechtěli být. Naopak někdo vnímal homeopatii jako podvod či byznys.

Tabulka 12 – Charakteristika homeopatie vlastními slovy

Nejčastější odpovědi respondentů	Četnosti (n= 150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
bez charakteristiky	41	0,28	28%	20-35%
přírodní léčebná metoda	31	0,21	21%	15-28%
alternativní léčebná metoda	26	0,17	17%	11-24%
léčba "podobné podobným"	23	0,15	15%	10-22%
jiné charakteristiky	29	0,19	19%	13-26%
Celkem	150	1,00	100%	

Graf 12 Celkový souhrn k otázce č. 8 (n=150)

4.1.9. Hlavní důvody užívání/neužívání homeopatických léků

Cílem této otázky bylo zjistit, jaký hlavní důvod motivuje pacienty k užívání nebo naopak neužívání homeopatických léčivých přípravků.

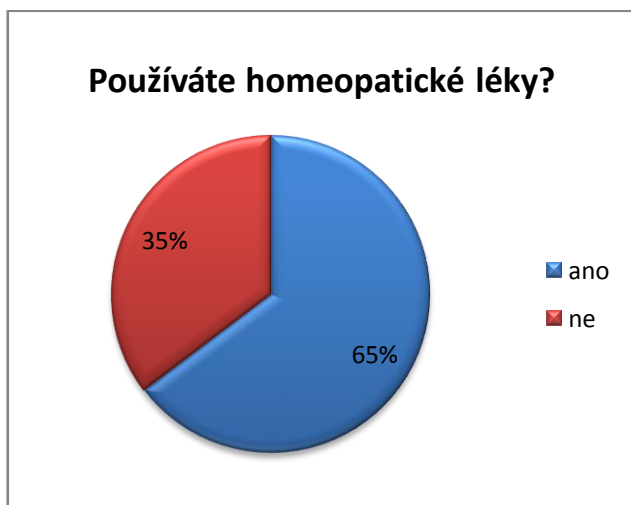
Z průzkumu vyplynulo, že ze 150 respondentů se k užívání homeopatik hlásí 65 %, zbývajících 35 % s užíváním homeopatik zkušenosti nemá. Pacienti užívají homeopatické léky hlavně z důvodu jejich šetrnosti k organismu a nepřítomnosti vedlejších účinků (20 %), dále proto, že fungují, jsou účinné a pomáhají jim (18 %). Lze předpokládat, že 14-27 % jsou lidé užívající homeopatika hlavně z důvodu šetrnosti k organismu a 12-25 % jsou lidé léčící se homeopatiky z důvodu jejich účinnosti. 11 %

pacientů doposud nemělo potřebu užívat homeopatika, 4 % neužívá homeopatické léky díky nedostatku informací o této léčebné metodě. S velkou pravděpodobností homeopatika neužívá 6-17 % populace z důvodu jejich dosavadní nepotřeby a 2-9 % z důvodu nedostatku informací o homeopatické léčebné metodě. 5 % pacientů uvedlo, že přestali užívat homeopatické léky. 28 % důvod užívání, resp. neužívání homeopatických léků neuvedlo.

Tabulka 13 – Používáte homeopatické léky?

Možnosti odpovědí	Četnosti (n= 150)		
	absolutní n_i	relativní p_i	v %
ano	97	0,65	65%
ne	53	0,35	35%
Celkem	150	1,00	100%

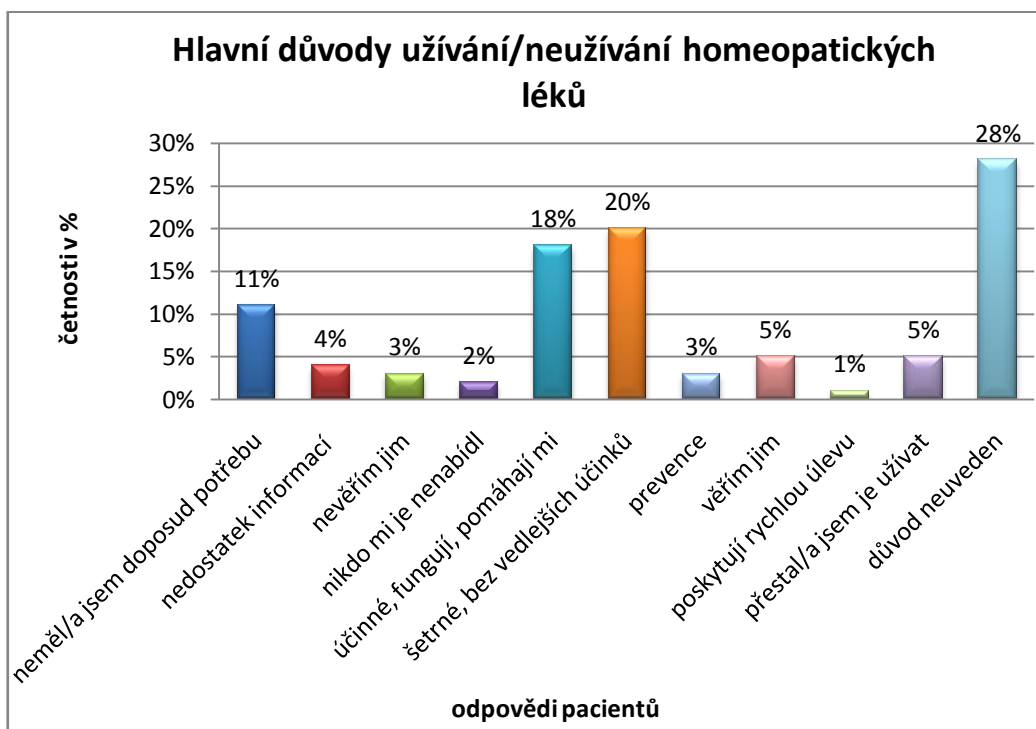
Graf 13 – Celkový souhrn k otázce č. 9 (n=150)

Tabulka 14 – Hlavní důvody užívání/neužívání homeopatických léků

Odpovědi respondentů	Četnosti (n=150)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
neměl/a jsem doposud potřebu	16	0,11	11%	6-17%
nedostatek informací	6	0,04	4%	2-9%
nevěřím jim	5	0,03	3%	1-8%
nikdo mi je nenabídl	3	0,02	2%	0-6%
účinné, fungují, pomáhají mi	27	0,18	18%	12-25%
šetrné, bez vedlejších účinků	30	0,20	20%	14-27%
prevence	5	0,03	3%	1-8%
věřím jim	7	0,05	5%	2-9%
poskytují rychlou úlevu	2	0,01	1%	0-5%
přestal/a jsem je užívat	7	0,05	5%	2-9%
důvod neuveden	42	0,28	28%	21-36%
Celkem	150	1,00	100%	
počet dotazníků	150			

Graf 14 Celkový souhrn k otázce č. 9 (n=150)

ČÁST II.

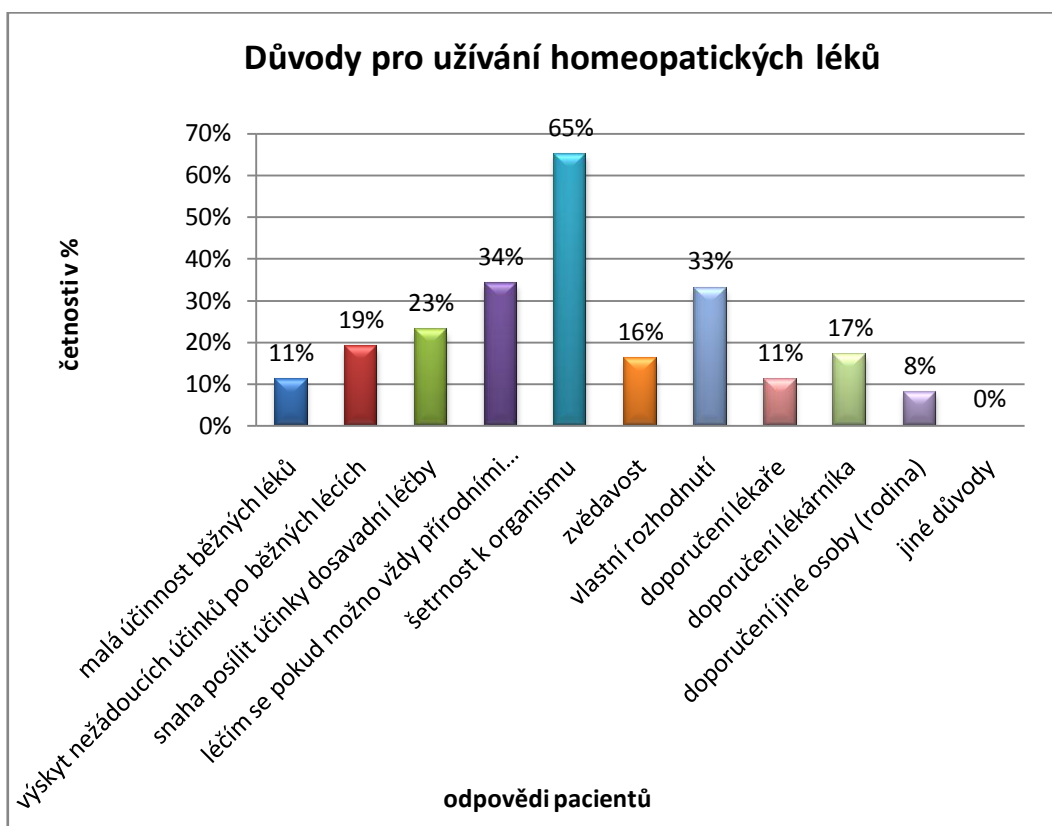
4.1.10. Důvody pro užívání homeopatických léků

Pacienti nejvíce užívají homeopatické léčivé přípravky z důvodu jejich šetrnosti k organismu. Tuto odpověď zvolilo 65 % dotázaných. Lze konstatovat, že homeopaticky se léčí 55-74 % pacientů právě z tohoto důvodu. 35 % respondentů se léčí pokud možno vždy přírodními prostředky. Lidé užívající homeopatika se velmi pravděpodobně z 25-44 % léčí pokud možno vždy přírodními prostředky. 33 % se pro homeopatickou léčbu rozhodlo na základě vlastního rozhodnutí a 17 % učinilo na základě doporučení lékárníka. Lze říci, že lidé užívající homeopatika se z 24-43 % rozhodli pro léčbu na základě vlastního uvážení a 10-25 % tak učinilo na doporučení lékárníka.

Tabulka 15 – Důvody pro užívání homeopatických léků

Možnosti odpovědi	Četnosti (n=97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
malá účinnost běžných léků	11	0,11	11%	6-19%
výskyt nežádoucích účinků po běžných lécích	18	0,19	19%	11-27%
snaha posílit účinky dosavadní léčby	22	0,23	23%	15-32%
léčím se pokud možno vždy přírodními prostředky	33	0,35	35%	25-44%
šetrnost k organismu	63	0,65	65%	55-74%
zvědavost	15	0,16	16%	9-24%
vlastní rozhodnutí	32	0,33	33%	24-43%
doporučení lékaře	11	0,11	11%	6-19%
doporučení lékárníka	16	0,17	17%	10-25%
doporučení jiné osoby (člen rodiny)	8	0,08	8%	4-16%
jiné důvody	0	0,00	0%	0-4%
Celkem	229			
počet dotazníků	97			

Graf 15 Celkový souhrn k otázce č. 10 (n=97)

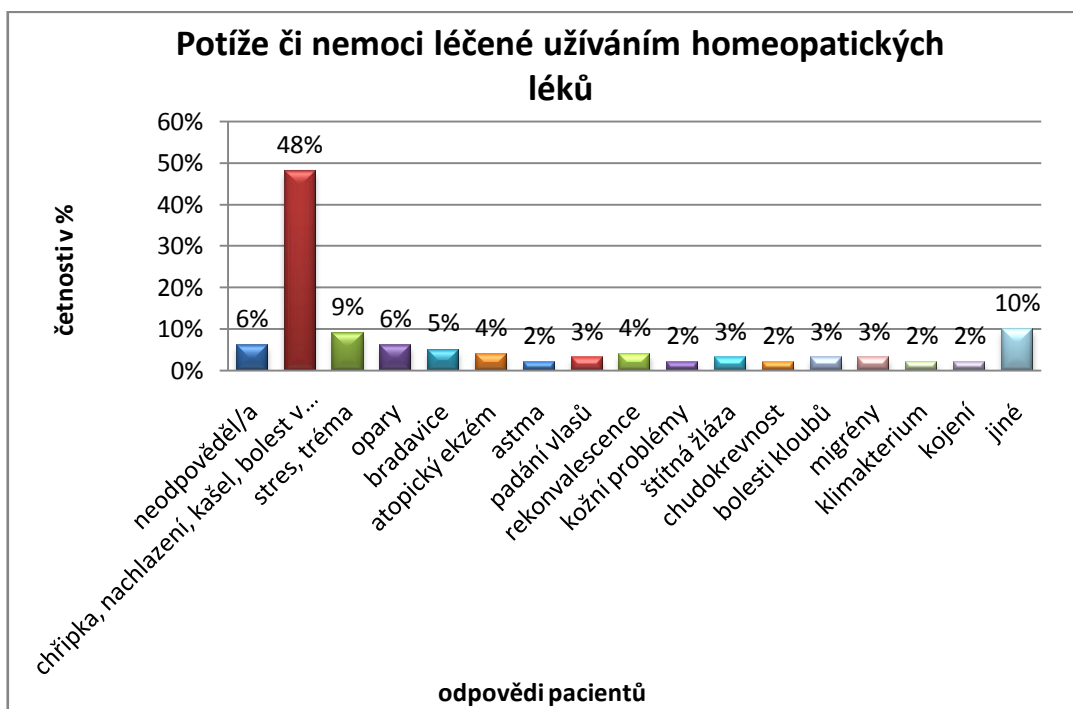
4.1.11. Potíže či nemoci vedoucí k užívání homeopatických léků

Mezi nejčastější potíže a nemoci, které si mírní či léčí pomocí homeopatik, pacienti uváděli nachlazení, chřipku, kašel, bolest v krku. Tyto potíže uvedlo celých 48 % respondentů. Je velmi pravděpodobné, že 38-59 % pacientů užívajících homeopatika si jimi léčí právě tyto potíže. Z průzkumu dále vyplynulo, že pacienti (9 %) využívají homeopatickou léčebnou metodu k léčení stresu, úzkosti a trémy. Lze říci, že stejné problémy si léčí 4-17 % pacientů užívajících homeopatika. 6 % respondentů si pomocí homeopatik léčí opary (tj. 2-13 % pacientů užívajících homeopatika) a 5 % bradavice (tj. velmi pravděpodobně 2-12 % homeopaticky léčených pacientů).

Tabulka 16 – Potíže či nemoci léčené užíváním homeopatických léků

Odpovědi pacientů	Četnosti (n=97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n _i	relativní p _i	v %	
neodpověděl/a	6	0,06	6%	2-13%
chřipka, nachlazení, kašel, bolest v krku	47	0,48	48%	38-59%
stres, tréma, úzkost	9	0,09	9%	4-17%
opary	6	0,06	6%	2-13%
bradavice	5	0,05	5%	2-12%
atopický ekzém	4	0,04	4%	1-10%
astma	2	0,02	2%	0,3-7%
padání vlasů	3	0,03	3%	0,6-9%
rekonvalescence	4	0,04	4%	1-10%
kožní problémy	2	0,02	2%	0,3-7%
štítná žláza	3	0,03	3%	0,6-9%
chudokrevnost	2	0,02	2%	0,3-7%
bolesti kloubů	3	0,03	3%	0,6-9%
migrény	3	0,03	3%	0,6-9%
klimakterium	2	0,02	2%	0,3-7%
kojení	2	0,02	2%	0,3-7%
jiné	10	0,10	10%	5-18%
Celkem	113	1,00	100%	
počet dotazníků	97			

Graf 16 Celkový souhrn k otázce č. 11 (n=97)

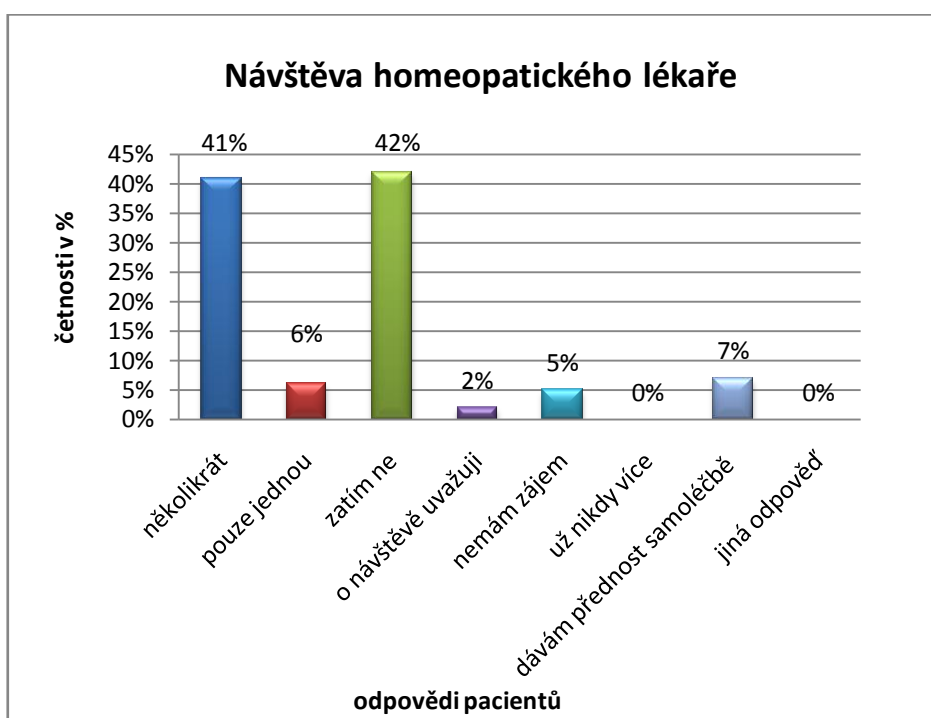
4.1.12. Návštěva homeopatického lékaře

V této otázce jsem zjišťovala, zda pacienti užívající homeopatika navštěvují rovněž homeopatického lékaře nebo dávají přednost samoléčbě homeopatickými přípravky. Z výsledků je patrné, že 42 % respondentů zatím nenavštívilo lékaře – homeopata. Lze tedy říci, že velmi pravděpodobně 32-53 % pacientů užívajících homeopatika zatím nenavštívilo homeopatického lékaře. Naopak, 41 % má s návštěvou homeopata zkušenosti. Lze předpokládat, že lidé užívající homeopatika z 31-52 % byli u homeopata.

Tabulka 17 – Návštěva homeopatického lékaře

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
několikrát	40	0,41	41%	31-52%
pouze jednou	6	0,06	6%	2-13%
zatím ne	41	0,42	42%	32-53%
o návštěvě uvažuji	2	0,02	2%	0,3-7%
nemám zájem	5	0,05	5%	2-12%
už nikdy více	0	0,00	0%	0-4%
dávám přednost samoléčbě homeopatickými léky	7	0,07	7%	3-14%
jiná odpověď	0	0,00	0%	0-4%
Celkem	101			
počet dotazníků	97			

Graf 17 Celkový souhrn k otázce č. 13 (n=97)

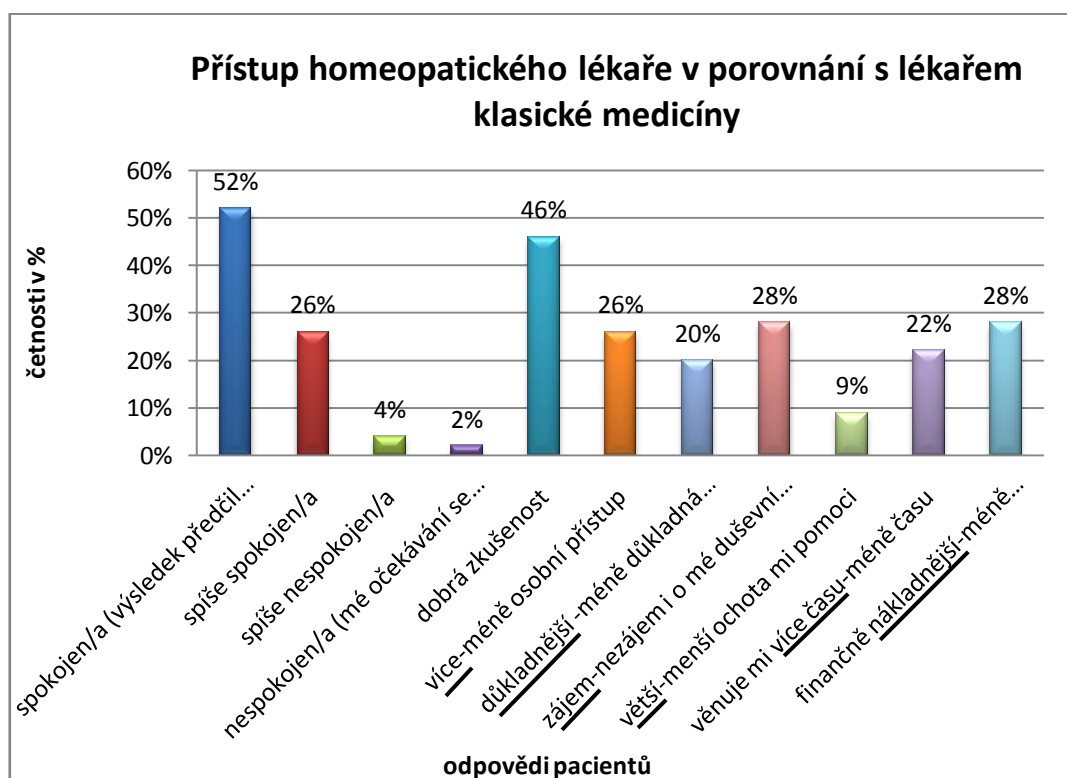
4.1.13. Přístup homeopatického lékaře v porovnání s lékařem klasické medicíny

Dalším zajímavým podnětem k dotazování bylo hodnocení přístupu homeopatického lékaře k pacientům v porovnání s lékařem klasické medicíny. Tuto otázku zodpovídali pouze ti pacienti, co s návštěvou homeopatického lékaře mají vlastní zkušenosti. Z předchozí otázky vyplývá, že se jedná o 46 respondentů užívajících homeopatické léky. Z výsledků je zřejmé, že 52 % vyjádřilo spokojenost s přístupem a spoluprací homeopata, dokonce výsledek předčil jejich očekávání. Lze říci, že stejný názor zastává 37-67 % pacientů, co navštívili homeopata. 46 % dotázaných bere návštěvu homeopatického lékaře jako dobrou zkušenost. Dá se předpokládat, že totéž si myslí 31-61 % pacientů navštěvujících homeopata. Okolo 20-30 % pacientů uvádí více osobní přístup homeopata. Podle jejich názoru provádí důkladnější anamnézu, hledá souvislosti, zajímá se i o duševní zdraví, nejen fyzické, věnuje jim více času. Pro 28 % dotázaných je návštěva homeopatického lékaře finančně nákladnější v porovnání s lékařem klasické medicíny. S velkou pravděpodobností stejně smýšlí 16-44 % pacientů navštěvujících homeopata.

Tabulka 18 – Přístup homeopatického lékaře v porovnání s lékařem klasické medicíny

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=46)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n _i	relativní p _i	v %	
spokojen/a (výsledek předčil očekávání)	24	0,52	52%	37-67%
spíše spokojen/a	12	0,26	26%	14-41%
spíše nespokojen/a	2	0,04	4%	0,5-15%
nespokojen/a (mé očekávání se nesplnilo)	1	0,02	2%	0,1-12%
dobrá zkušenost	21	0,46	46%	31-61%
více -méně osobní přístup	12	0,26	26%	14-41%
důkladnější -méně důkladná anamnéza a hledání souvislostí	9	0,20	20%	9-34%
zájem -nezájem i o mé duševní zdraví, nejen fyzické	13	0,28	28%	16-44%
větší -menší ochota mi pomoci	4	0,09	9%	2-21%
věnuje mi více času-méně času	10	0,22	22%	11-36%
finančně nákladnější -méně nákladná	13	0,28	28%	16-44%
Celkem	108			
počet dotazníků	46			

Graf 18 Celkový souhrn k otázce č. 13 (n=46)

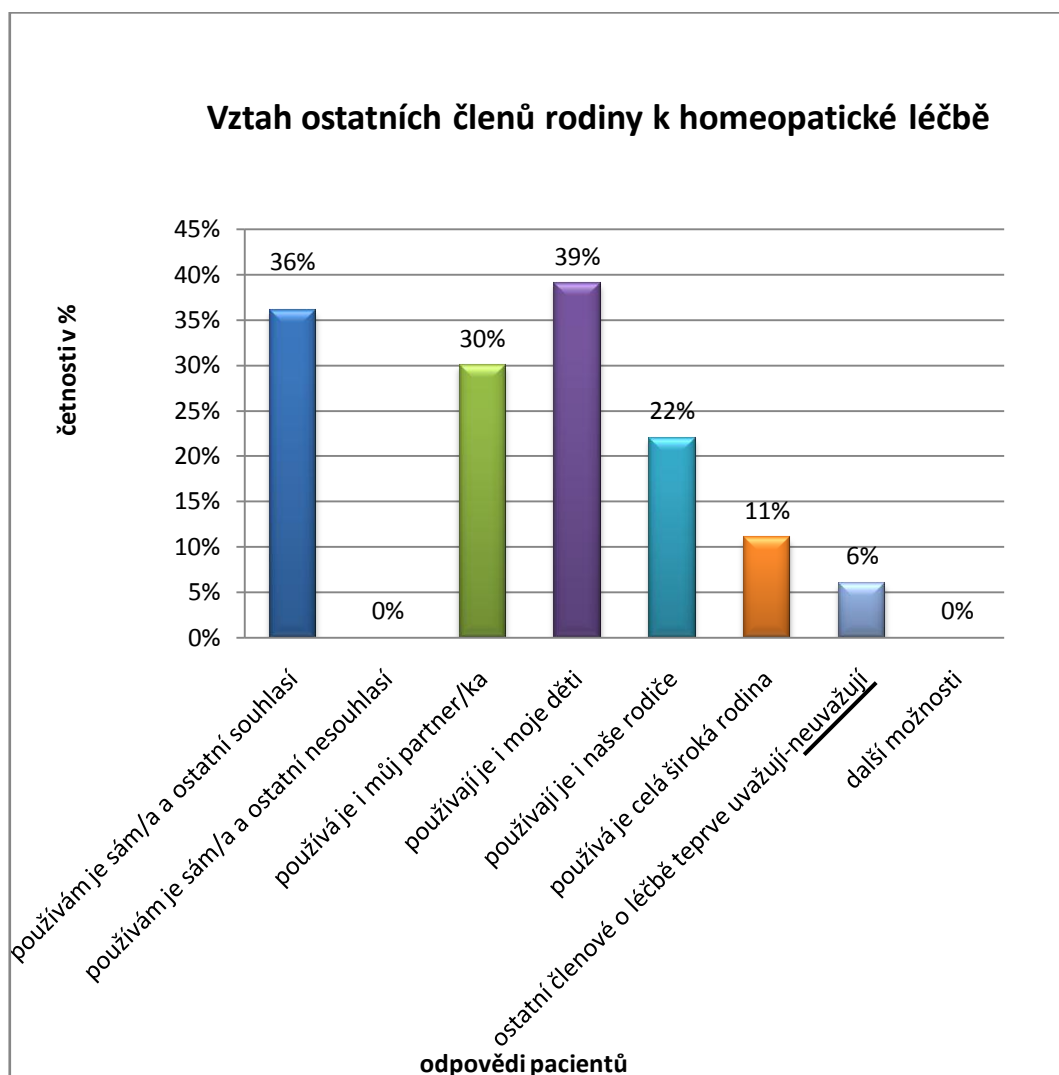
4.1.14. Vztah ostatních členů rodiny k homeopatické léčbě

V této otázce sleduji, jaký vztah k homeopatické léčbě mají ostatní členové rodiny respondentů. 39 % pacientů uvedlo, že homeopatika užívají i jejich děti. Lze říci, že pacienti užívající homeopatika velmi pravděpodobně z 29-49 % homeopaticky léčí i své děti. Z průzkumu dále vyplývá, že 36 % užívá homeopatika samo, s čímž ostatní souhlasí a 30 % do léčby homeopatiky zapojuje i svého partnera. Lze konstatovat, že 26-45 % lidí užívajících homeopatické léky se jimi léčí samo, ostatní členové s léčbou souhlasí a 21-40 % do léčby zapojuje i svého partnera.

Tabulka 19 – Vztah ostatních členů rodiny k homeopatické léčbě

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
používám je sám/a a ostatní souhlasí	34	0,36	36%	26-45%
používám je sám/a a ostatní nesouhlasí	0	0,00	0%	0-4%
používá je i můj partner/ka	29	0,30	30%	21-40%
používají je i moje děti	37	0,39	39%	29-49%
používají je i naše rodiče	21	0,22	22%	14-31%
používá je celá široká rodina	11	0,11	11%	6-19%
ostatní členové o léčbě teprve uvažují- neuvažují	6	0,06	6%	2-13%
další možnosti	0	0,00	0%	0-4%
Celkem	138			
počet dotazníků	97			

Graf 19 Celkový souhrn k otázce č. 14 (n=97)

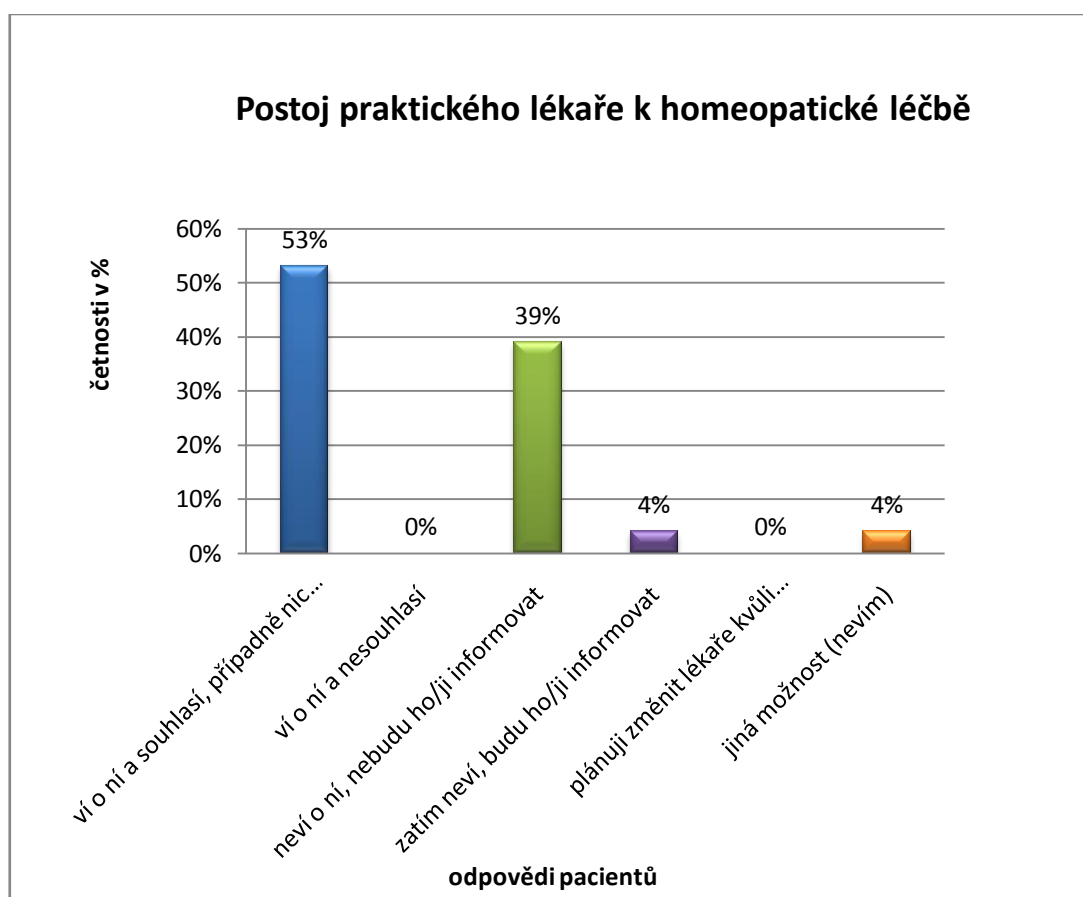
4.1.15. Postoj praktického lékaře k homeopatické léčbě

V další otázce jsem zkoumala, jaký postoj zaujímá praktický lékař k homeopatické léčbě svých pacientů. Nejvíce, tedy 53 % pacientů uvedlo, že o užívání homeopatik jejich praktický lékař ví a souhlasí s touto léčebnou metodou, případně nic nenamítá. Lze konstatovat, že lidé užívající homeopatika ze 42-63 % informují praktického lékaře o své léčbě homeopatiky, ten s ní souhlasí, případně nic nenamítá. Na druhé straně z průzkumu vyplývá, že jsou pacienti, a to 39 %, o jejichž léčbě praktický lékař neví a ani ho nehodlají informovat. Dá se předpokládat, že 29-49 % homeopaticky léčících se pacientů nehodlá o léčbě svého praktického lékaře informovat.

Tabulka 20 – Postoj praktického lékaře k homeopatické léčbě

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
ví o ní a souhlasí, případně nic nenamítá	51	0,53	53%	42-63%
ví o ní a nesouhlasí	0	0,00	0%	0-4%
neví o ní, nebudu ho/ji informovat	38	0,39	39%	29-49%
zatím neví, budu ho/ji informovat	4	0,04	4%	1-10%
plánuji změnit lékaře kvůli negativnímu postoji	0	0,00	0%	0-4%
jiná možnost (nevím)	4	0,04	4%	1-10%
Celkem	97	1,00	100%	
počet dotazníků	97			

Graf 20 Celkový souhrn k otázce č. 16 (n=97)

4.1.16. Dostupnost homeopatických léků v lékárnách

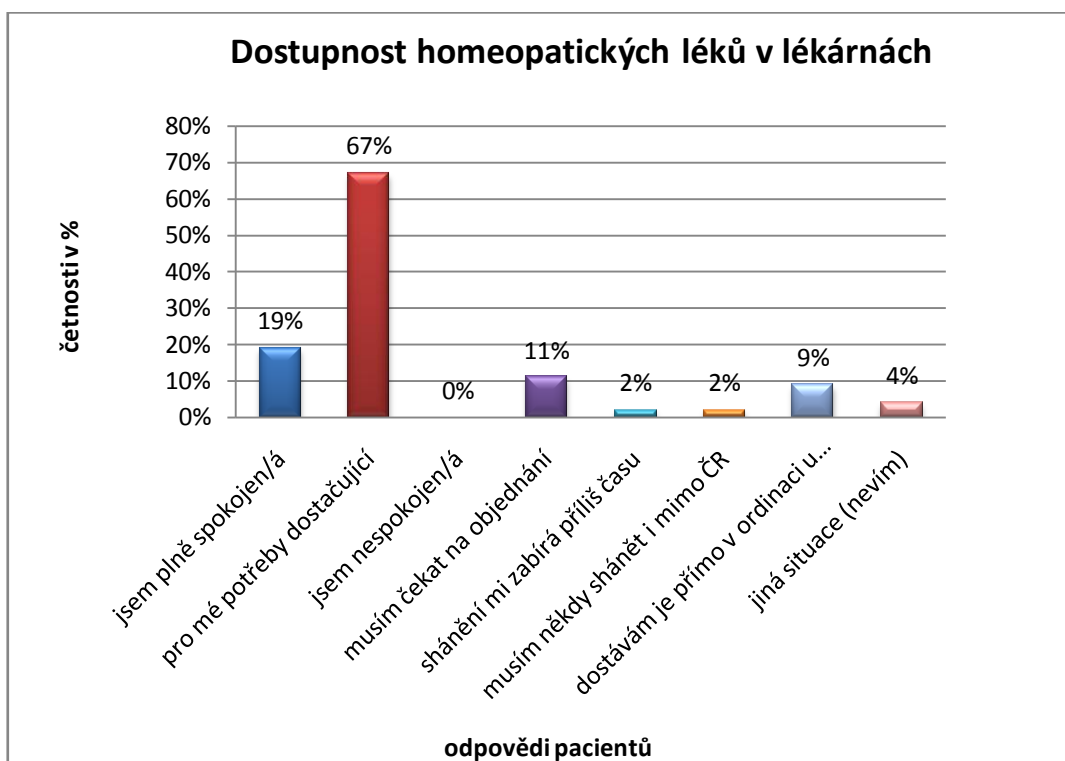
Cílem další otázky bylo zjistit, jaký je sortiment homeopatických léků v lékárnách v okolí bydliště respondentů, případně zda mají problémy s jejich sháněním. Celých 67 % pacientů uvedlo, že sortiment nabízených homeopatických léků je v lékárnách pro jejich potřeby dostačující. Je velmi pravděpodobné, že 57-76 % pacientů léčících se

homeopatiky zastává stejný názor. Plně spokojeno s dostupností homeopatických léků v lékárnách je 19 % dotázaných. 11-28 % lidí užívajících homeopatika je plně spokojeno s dostupností homeopatických léků. Naopak, 11 % musí čekat na objednání. Lze konstatovat, že stejného názoru je 6-19 % pacientů, kteří užívají homeopatika. 9 % pacientů dostává homeopatické léky přímo v ordinaci u homeopatického lékaře. Lze říci, že 4-17 % homeopaticky léčených pacientů dostává homeopatické léky v ordinaci u homeopatického lékaře.

Tabulka 21 – Dostupnost homeopatických léků v lékárnách

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
jsem plně spokojen/á	18	0,19	19%	11-28%
pro mé potřeby dostačující	65	0,67	67%	57-76%
jsem nespokojen/á	0	0,00	0%	0-4%
musím čekat na objednání	11	0,11	11%	6-19%
shánění mi zabírá příliš času	2	0,02	2%	0,3-7%
musím někdy shánět i mimo ČR	2	0,02	2%	0,3-7%
dostávám je přímo v ordinaci u homeopatického lékaře	9	0,09	9%	4-17%
jiná situace (nevím)	4	0,04	4%	1-10%
Celkem	111			
počet dotazníků	97			

Graf 21 Celkový souhrn k otázce č. 16 (n=97)

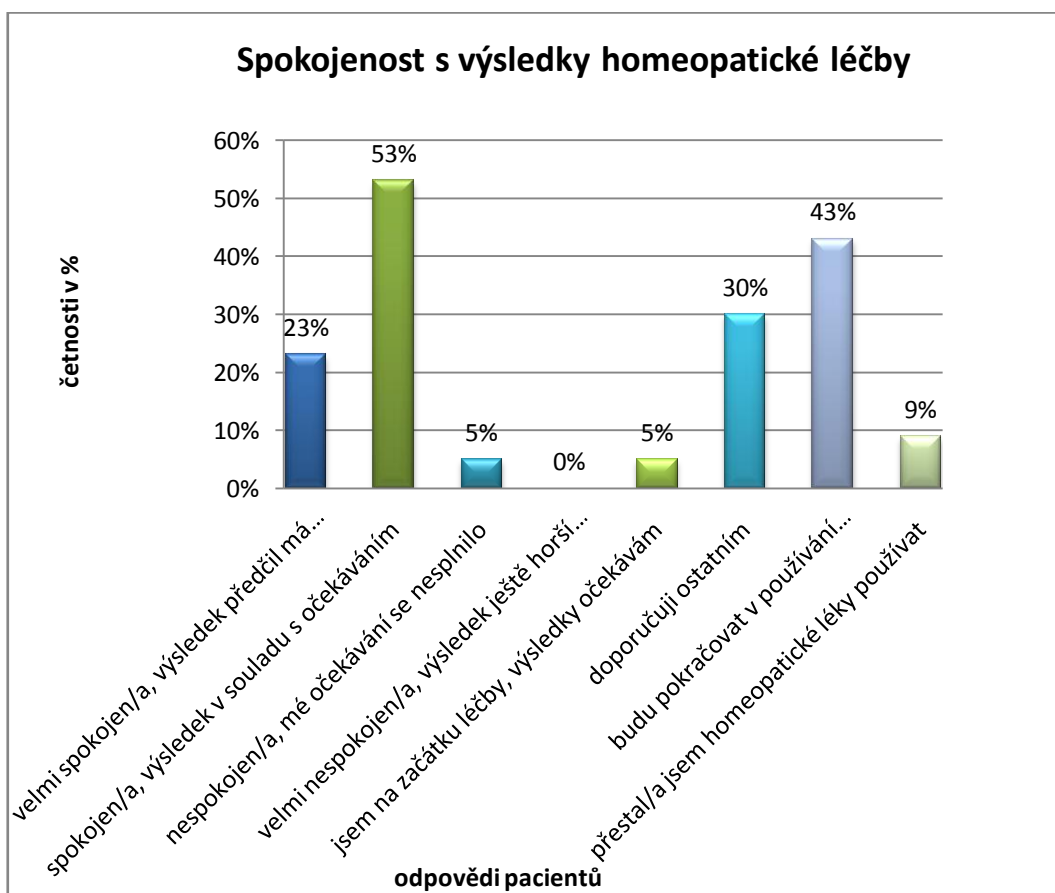
4.1.17. Spokojenost s výsledky homeopatické léčby

Průzkum ukázal, že většina dotázaných pacientů je s výsledky léčby spokojena až velmi spokojena. Konkrétně 53 % uvedlo, že výsledek léčby byl v souladu s jejich očekáváním, u 23 % výsledek léčby dokonce předčil jejich očekávání. Je velmi pravděpodobné, že u 42-63 % pacientů léčící se homeopaticky je výsledek léčby v souladu s jejich očekáváním, u 15-32 % výsledek léčby očekávání předčil. 43 % respondentů bude užívat homeopatické léčivé přípravky i nadále a rovných 30 % pacientů doporučuje homeopatickou léčbu všem ostatním. Lze říci, že v obou případech stejně smýšlí 33-54 % a 21-40 % lidí užívajících homeopatika. 9 % respondentů přestalo homeopatické léky používat. Lze říci, že homeopatické léky přestalo používat velmi pravděpodobně 4-17 % homeopaticky léčících se pacientů.

Tabulka 22 – Spokojenost s výsledky homeopatické léčby

Možnosti odpovědí	Četnosti (n=97)			interval spolehlivosti (%)
	absolutní n_i	relativní p_i	v %	
velmi spokojen/a, výsledek předčil má očekávání	22	0,23	23%	15-32%
spokojen/a, výsledek v souladu s očekáváním	51	0,53	53%	42-63%
nespokojen/a, mé očekávání se nesplnilo	5	0,05	5%	2-12%
velmi nespokojen/a, výsledek ještě horší než výchozí stav	0	0,00	0%	0-4%
jsem na začátku léčby, výsledky očekávám	5	0,05	5%	2-12%
doporučuji ostatním	29	0,30	30%	21-40%
budu pokračovat v používání homeopatických léků	42	0,43	43%	33-54%
přestal/a jsem homeopatické léky používat	9	0,09	9%	4-17%
Celkem	163			
počet dotazníků	97			

Graf 22 Celkový souhrn k otázce č. 17 (n=97)

5. DISKUZE

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, které pohnutky vedou české pacienty k užívání homeopatických léčivých přípravků. Jako způsob získání těchto informací jsem zvolila metodu dotazníkového šetření. Dotazníky jsem rozdávala pacientům v lékárnách. Je to místo, kam si pacienti užívající tuto léčebnou metodu pro homeopatické léky často chodí. Na druhé straně u pacientů přicházejících do lékárny není zřejmé, zda mají s homeopatickou léčbou menší či větší zkušenosti, nebo tuto léčebnou metodu nevyhledávají vůbec. Z tohoto důvodu má dotazník dvě části. V úvodu byly všem respondentům (skupina pacientů užívajících homeopatiku byla následně zpracována odděleně) kladeny otázky s cílem zjistit, jací lidé, jakého věku, vzdělání, zaměstnání a zdravotního stavu se pomocí homeopatik léčí. Následující otázky byly všeobecného charakteru, zaměřila jsem se v nich na získání přehledu o znalostech všech respondentů o homeopatických léčích a homeopatii obecně. Ve druhé části byly respondentům, kterých se to týká, položeny konkrétní otázky vztahující se k homeopatické léčbě.

V roce 2009 a 2010 byly obhájeny diplomové práce zabývající se stejnou problematikou, avšak výzkum byl prováděn v jiných oblastech České republiky. Mgr. Ondřej Machotka prováděl výzkum v Čechách, konkrétně v Praze, Pardubicích a Hradci Králové. Kamila Vykydalová rozšířila průzkum a soustředila se na oblast Jižní Moravy, konkrétně Brno a Boskovice. Já jsem se zaměřila na pacienty v okolí mého bydliště, tedy v rámci Pardubického kraje.

V této kapitole shrnuji, komentuji a porovnávám výsledky získané průzkumem s výsledky Mgr. Ondřeje Machotky a Kamily Vykydalové a dále se studii, zabývajícími se stejnou problematikou v jiných zemích.

Z mého průzkumu vyplynulo, že se homeopaticky léčí z 80 % ženy. Ke stejnému závěru ve svém výzkumu dospěla i Kamila Vykydalová. Průzkum Ondřeje Machotky ukázal, že podíl patientek užívajících homeopatiku je 86 %. Ze všech mnou prostudovaných studií vyplynulo, že i v jiných zemích Evropy se homeopaticky léčí více ženy. Konkrétně je podíl žen u homeopaticky léčených pacientů v Itálii 78 % (Pomposelli et al., 2006), ve Velké Británii 71 % (Sevar, 2005) a v Norsku 63 % (Steinsbekk, FØnnebØ, 2002). Nabízí se otázka, proč jsou to právě ženy, které mají větší zkušenosti s užíváním homeopatických léků. Je všeobecně známo, že se ženy více

zajímají o zdravý životní styl, častěji navštěvují přednášky a kurzy související s touto tematikou, jsou ochotnější zkoušet a přijímat jiné způsoby léčení než je tradiční medicína.

Výsledky získané zpracováním odpovědí na další kladené otázky ukázaly, že nejvíce využívají homeopatickou léčebnou metodu lidé ve věku 41 – 50 let, což je 30 % dotázaných. Kamila Vykydalová dospěla ve své diplomové práci k závěru, že v Brně a Boskovicích nejpočetnější věkovou skupinou jsou lidé ve věku 31 – 40 let. Ondřej Machotka svým průzkumem zjistil, že v Praze, Pardubicích a Hradci Králové jsou to především mladí lidé, nejvíce mezi 20 – 40 lety. Z porovnání všech studií vyplývá, že v místě mého zkoumání, v Pardubickém kraji, vyhledávají homeopatickou léčbu lidé vyššího věku, než tomu bylo ve výše zmíněných oblastech.

Lidé ve věku do 20 let tvořili zanedbatelné procento dotázaných (pouhých 6 %). Jedním z důvodů může být charakter otázek v dotazníku. Tyto otázky nejsou cíleně zaměřeny na homeopaticky léčené děti. Případní rodiče těchto dětí odpovídají za sebe, nikoliv za děti. Děti jsou jen povšechně zmíněny ve skupině rodinných příslušníků u otázky č. 14. Věková skupina > 20 je tedy v mých výsledcích zkrácena.

V Itálii se homeopaticky léčí nejvíce lidé ve věku 25 – 44 let. (Pomposelli et al., 2006) Zajímavá je situace v Norsku. V tomto státě užívají homeopatika zejména mladí lidé, nejvíce do 20 let. Významně vzrůstá i počet dětí užívajících homeopatické léky, a to především ve věkové kategorii do 10 let. (Visksveen et Steinsbekk, 2005) Soudím, že by mohlo být velmi zajímavé soustředit se na průzkum této věkové skupiny i v České republice.

Skutečnost, že homeopatickou léčbu vyhledávají zejména mladí lidé ve srovnání se staršími ročníky, je dána větší informovaností, snazší dostupností veškerých informací a zdrojů o homeopatické léčbě prostřednictvím internetu a také větší ochota přijímat nové trendy, a to nejen v oblastech alternativního způsobu života.

Další otázkou, která posloužila k bližší charakteristice souboru respondentů, byl dotaz na vzdělání. Z mého průzkumu jasně vyplynulo, že nejvíce zastoupenou skupinou užívající homeopatika jsou středoškolsky vzdělaní lidé (44 %), dalších 26 % je vysokoškolského vzdělání. Ze studií obou mých kolegů rovněž vyplynulo, že homeopatickou léčbu vyhledávají lidé s vyšším vzděláním. V Boskovicích a Brně středoškolské vzdělání uvedlo 36 % dotázaných, 32 % uvedlo vysokoškolské vzdělání. (Vykydalová, 2010) V Praze, Pardubicích a Hradci Králové užívá homeopatika 46 % vysokoškolsky vzdělaných lidí a 36 % tvoří lidé se střední školou. (Machotka, 2009)

Je to srovnatelné i s jinými zeměmi Evropy - v Itálii např. připadá u homeopatických pacientů na vysokoškoláky 26 %. (Pomposelli et al, 2006)

Lidé s vyšším vzděláním bývají více informovaní, zajímají se intenzivněji o zdravý životní styl, alternativní metody léčení, hledají i další možné způsoby, jak upevnit a zlepšit své zdraví. To vše mohou být důvody, proč se lidé přiklánějí k homeopatické léčebné metodě.

K bližší charakteristice souboru mi rovněž posloužil dotaz na zaměstnání. Zajímalo mě, zda respondenti užívající homeopatika jsou profesně v určitém vztahu ke zdravotnictví (zda v něm pracují či zdravotnický obor studují). Můj průzkum ukázal, že 59 % respondentů nepracuje ve zdravotnictví a dalších 13 % studuje nezdravotnický obor. To, že se homeopatiky neléčí zejména lidé zdravotnické profese, lze jasně vyvodit i z výzkumů Mgr. Ondřeje Machotky a Kamily Vykydalové. V Praze, Pardubicích a Hradci Králové je mezi uživateli homeopatik 77 % lidí nepracujících ve zdravotnictví. (Machotka, 2009) V Brně a Boskovicích je podíl těchto lidí 73 %. (Vykydalová, 2010) Důvodem může být negativní postoj některých zdravotnických pracovníků k homeopatii. Tito lidé mají odborné znalosti v oblasti diagnózy a léčby onemocnění, a ty jim často brání v pohledu na věc z jiného úhlu. Důvěřují medicíně založené na důkazech (EBM), jejíž výsledky jsou potvrzeny důkladným vědeckým výzkumem.

V budoucích průzkumech by bylo zajímavé zaměřit se na konkrétní zaměstnání homeopaticky se léčících lidí a také na zaměstnání rodičů, kteří volí homeopatickou léčbu pro své děti, aby se zjistilo, zda existují některé rozdíly ve srovnání s dospělými, kteří si léčí pomocí homeopatik své vlastní problémy.

Poslední otázkou, která blíže specifikuje charakteristiku respondentů, je jejich zdravotní stav. V mé diplomové práci označilo svůj zdravotní stav za dobrý 72 % dotázaných. 17 % trpí chronickým onemocněním. Z těchto výsledků lze konstatovat, že většina lidí užívá homeopatika za účelem mírnění a léčení lehkých indispozic nebo nezávažných chorob. Naopak, lidé trpící chronickým onemocněním jsou v dlouhodobé péči svého ošetřujícího lékaře a často užívají klasické léky. Někdy může léčba klasickými léky selhat, mohou se objevit nežádoucí účinky. To jsou důvody, které vedou pacienta k rozhodnutí zvolit jiný způsob léčby než je tradiční medicína. Existuje celá řada dostupných studií, které popisují pozitivní účinky homeopatické léčby na nejrůznější chronická onemocnění. Z německé studie vyplynulo, že během osmi let užívání homeopatik došlo k výraznému poklesu závažnosti onemocnění jako je alergická rýma a bolesti hlavy u dospělých. (Witt, 2008) Ve Velké Británii byli léčeni

homeopatiky pacienti trpící ekzémy, úzkostí, depresemi, artrózou, astmatem, bolestí zad, chronickým kašlem, chronickou únavou, bolestí hlavy a esenciální hypertenzí. Během čtyř let bylo léčeno 195 pacientů, z nichž 77 % zaznamenalo výrazné zlepšení. Někteří z nich byli schopni ukončit konvenční léčbu, ostatní zaznamenali podstatné snížení dávky klasických léků. (Sevar, 2005)

Ve své diplomové práci jsem rovněž položila respondentům otázky, které vypovídají o tom, jaké jsou znalosti českých lidí o homeopatické léčbě a homeopatii obecně. V jedné z těchto otázek jsem zjišťovala, kam by pacienti homeopatickou léčebnou metodu zařadili. Ze studie vyplynulo, že 72 % lidí řadí homeopatii mezi alternativní medicínu. Jedním z důvodů může být existence nepřehledného množství knih a článků zabývajících se alternativními způsoby léčby. Homeopatie v nich bývá často řazena jako samostatná kapitola hned vedle akupunktury, akupresury a fytoterapie - dalších komplementárních způsobů léčby, které jsou známé mezi veřejností. 23 % respondentů zařadilo homeopatii mezi legální léčebný postup a 19 % uvedlo, že je součástí oficiální medicíny. Lze tedy říci, že pro řadu lidí se homeopatie stává již metodou respektovanou a uznávanou a je stále méně těch, co nazývají tuto léčebnou metodu šarlatánstvím nebo podvodem.

V další otázce jsem sledovala, o které z oblastí homeopatie je mezi pacienty největší zájem. Více než polovina respondentů (57 %) uvedla zájem o indikace, tj., které nemoci lze pomocí homeopatie léčit. Dále se pacienti zajímají o mechanismus účinku léků, koho lze pomocí homeopatie léčit, jakým způsobem se homeopatické léky aplikují, zajímají se také o výrobu a složení léků.

Výsledky mé studie i studií obou mých kolegů ukazují, že se o tyto oblasti vždy zajímá více než 30 % dotázaných. Významnější rozdíl spatřuji v oblasti zájmu o indikace homeopatických léků. V této oblasti pátrá více než 80 % dotázaných obou mých kolegů, naproti mým 57 %. Dá se předpokládat, že homeopaticky neléčení pacienti mají výrazně menší zájem právě o tuto oblast v porovnání s lidmi, kteří homeopatika užívají. Respondenti neužívající homeopatika se pod vlivem zvědavosti a touhy po vysvětlení zajímají spíše o to, jak homeopatie vlastně funguje.

Následující dvě otázky měly za cíl zjistit, jaké jsou znalosti pacientů o vzniku a původu homeopatie. Přes 30 % dotázaných neví, jak stará je homeopatie a ani nemá znalosti o místě zrodu této léčebné metody. Z výsledků získaných zpracováním odpovědí na předchozí otázku vyplývá, že původ a vznik homeopatie nejsou oblastmi, o které by byl mezi lidmi největší zájem. Na druhé straně 30 % pacientů ví zcela

správně, že je homeopatie 200 let starou léčebnou metodou a 33 % dokonce ví, že místem jejího zrodu je Evropa. Usuzuji, že správné odpovědi na tuto otázku uvedli především pacienti užívající homeopatika. Podle mého názoru tyto dvě oblasti zájmu související s homeopatií doplňují ostatní informace a znalosti, které by pacient léčící se homeopatiky měl znát. Umožňují vytvořit komplexní pohled na léčebnou metodu, kterou pacient používá.

Pokusila jsem se rovněž zjistit, kde se pacienti poprvé dozvěděli o homeopatii. Z průzkumu vyplynulo, že první informace o této léčebné metodě pacienti získávají od své rodiny a dalších příbuzných (29 %) nebo přátel (26 %). Ti tvoří nejbližší okruh lidí každého člověka. Setkáváme se s nimi denně, máme k nim blízký a důvěrný vztah. Předáváme si navzájem nejrůznější rady, zkušenosti a vědomosti. S rostoucím zájmem lidí o zdravý životní styl roste i jejich touha po metodách léčby, které budou jejich zdraví i zdraví rodiny prospěšné. Z tohoto důvodu může být okruh nejbližších lidí místem, kde se lze o homeopatii dozvědět. Jako první zdroj informací o homeopatii dále uvedlo 13 % dotázaných lékařskou ordinaci a 9 % lékárnou. Je potěšující, že někteří lidé dávají přednost vědomostem a odborným znalostem zdravotníků před mnohdy nevěrohodnými informacemi a zdroji dostupných na internetu. Přesto si myslím, že procenta lidí, kteří získali své první informace o homeopatii v lékárně, jsou nízká. Lékárníci by měli mít alespoň základní vzdělání i v oblasti homeopatie, aby mohli pacientům poskytnout komplexní informace v zájmu ochrany jejich zdraví.

Navazující otázkou sleduji, jaké vlastnosti a charakteristiky respondenti homeopatickým lékům připisují. Téměř polovina respondentů (49 %) označila homeopatické léky za přírodní léčiva a zároveň uvedla, že jsou k dostání pouze v lékárnách. 39 % dotázaných uvedlo, že jsou homeopatické léky volně prodejné a 35 % označilo homeopatika za bezpečná. 15 % lidí zastává názor, že homeopatika jsou placebo. Homeopatie je oblastí, která se často dává do souvislosti s účinkem placebo. „V jedné vědecké práci (dvojitě zaslepené randomizované studii) se porovnávaly účinky homeopatie, placebo a antirevmatické terapie u pacientů s revmatickými potížemi. Pacienti, kteří užívali placebo, udávali zlepšení v 19 %, pacienti s homeopatickou léčbou v 72 % a ti, kteří užívali nesteroidní antirevmatika, v 80 %. Tato studie naznačuje, že nejde jen o placebo efekt,“ říká MUDr. Pavel Běleš.

Pacienti měli možnost vlastními slovy charakterizovat homeopatickou léčebnou metodu. Nejvíce pacientů (28 %) uvádělo, že homeopatie je přírodní metoda, přírodní léčitelství, metoda, která k léčbě používá přírodní léky. Často se respondenti (17 %)

zmiňovali o homeopatii jako o alternativní léčebné metodě. Někteří (15 %) popisovali, na jakém principu je homeopatie založena. Dále se ve svých vlastních charakteristikách snažili vyzdvihnout vlastnosti, díky kterým je pro ně homeopatie jedinečná (účinná, šetrná, bez nežádoucích účinků, bezpečná). Naopak, negativní postoj k této léčbě byl vyjádřen charakteristikami jako byznys či podvod. Domnívám se, že tento postoj zaujímají převážně lidé, kteří mají s užíváním homeopatik špatné zkušenosti nebo jsou o této léčebné metodě nedostatečně informováni.

Pomocí další otázky jsem se pokusila zjistit, jaké jsou hlavní důvody respondentů k užívání/neužívání homeopatických léků. 65 % lidí se hlásilo k užívání homeopatik. Mezi hlavní důvody uváděli nepřítomnost vedlejších účinků a šetrnost k organismu. 35 % respondentů se neléčí pomocí homeopatik, a to hlavně z toho důvodu, že zatím nepotřebovali žádné léky a množství informací, které mají o této léčebné metodě, je malé.

Hlavním cílem této studie bylo zjistit, co konkrétně vede české pacienty k volbě homeopatické terapie. V Pardubickém kraji se 65 % pacientů užívajících homeopatika rozhodlo pro tuto léčbu z důvodu šetrnosti k organismu. 35 % se léčí pokud možno vždy přírodními prostředky a 23 % se pomocí homeopatik snaží posílit účinky dosavadní léčby. Z vlastního rozhodnutí se k homeopatii přiklonilo 33 % dotázaných, 17 % tak učinilo na základě doporučení lékárníka, 8 % na doporučení lékaře.

Ve studiích obou mých kolegů tomu bylo trošku jinak. V Praze, Pardubicích a Hradci Králové byla nejčastějším důvodem k volbě homeopatik nespokojenost s výsledky alopatické léčby (70 %), téměř 40 % uvedlo strach z nežádoucích účinků běžné farmakoterapie, více než polovina (56 %) tak jedná z vlastního rozhodnutí, 9 % na doporučení lékárníka a 23 % na doporučení lékaře. (Machotka, 2009) V Brně a Boskovicích se 52 % dotázaných rozhodlo pro používání homeopatie z důvodu vlastního rozhodnutí, 7 % na základě doporučení lékárníka a 38 % na doporučení lékaře. 42 % uvedlo nespokojenost s výsledky tradiční medicíny. (Vykydalová, 2010)

Z porovnání studií vyplývá, že v Pardubickém kraji jsou respondenti daleko méně nespokojeni s výsledky klasické léčby (11 %) než je tomu ve výše zkoumaných oblastech České republiky. Z mé studie vyplynulo, že většina dotazovaných respondentů má dobrý zdravotní stav. Dá se tedy předpokládat, že nemusí soustavně užívat žádné klasické léky, které by v případě jejich selhání byly důvodem pro používání homeopatie. Tato odpověď je tedy v mých výsledcích zkrácená. Zajímavá je i skutečnost, že v oblastech průzkumu mých kolegů pacienti volí

homeopatickou léčbu mnohem častěji z důvodu doporučení lékaře. Jsou v Pardubickém kraji lékaři, kteří nevěří této léčebné metodě? Nebo jsou jen špatně informovaní a mají nedostatek znalostí o této nejdůležitější alternativní terapii? Jedním z důvodů může být rozdílná charakteristika respondentů. Respondenty mých kolegů byli pacienti navštěvující ordinace homeopatických lékařů. Mými respondenty byli pacienti přicházející do lékárny. Jak potvrdily výsledky studie, tito pacienti častěji volí homeopatiku na základě doporučení lékárníka.

V norské studii se 65 % dotázaných pro využívání homeopatie rozhodlo z důvodu doporučení jiných pacientů. Pouhá 4 % tak učinila na základě doporučení lékaře. (Visksveen et Steinsbekk, 2005) V Itálii volí homeopatickou terapii z důvodu důvěry v přírodní léčbu a snahy léčit se vždy pomocí přírodních látek 34 %, tedy podobné množství odpovídajících jako v mé studii. 30 % vyhledává homeopatickou léčbu z důvodu neúčinnosti konvenční medicíny a výskytu nežádoucích účinků běžných léků. (Pomposelli et al, 2006) Ve Velké Británii je důvodem pro léčbu homeopatik pozitivní vztah ke komplementárním způsobům léčby, neúčinnost běžné farmakoterapie, obavy z nežádoucích účinků léků a také obavy z komunikace s lékařem klasické medicíny. (Vincent, Furnham, 1996) Je zajímavé, že výsledky studie prováděné v Salvadoru ukázaly podobné závěry. Hlavní motivací pacientů pro hledání homeopatické léčby bylo selhání konvenční léčby, kladný vztah k užívání přírodních léků, v ordinacích homeopatů se setkali s delší konzultací zdravotního problému a pozorným nasloucháním pacientům. (Monteiro, Bernstein, 2007) Výsledky všech studií poukazují na potenciální přínos alternativních léčebných postupů.

Ve své diplomové práci jsem se rovněž zajímala o to, které potíže či nemoci si pacienti pomocí homeopatik léčí. Z průzkumu vyplynulo, že se jedná o celou řadu problémů – od mírných potíží a indispozic až po chronická, dlouhodobá onemocnění. Téměř polovina dotázaných (49 %) si pomocí homeopatik nejčastěji léčí chřipku, nachlazení, kašel, bolesti v krku. Řada lidí užívá též homeopatiku jako prevenci v období zvýšeného výskytu viróz. Z vlastní zkušenosti po absolvování šestiměsíční odborné praxe v lékárně mohu říci, že mezi nejoblíbenější homeopatický lék na období chřipky a nachlazení patří Oscilloccinum. S použitím tohoto známého léku byly provedeny celkem tři studie. První proběhla již v roce 1989 ve Francii pod vedením Ferleyho, další pak v devadesátých letech v Německu (Papp) a v nedávné době proběhla velká studie v Bulharsku. Všechny tři studie měly podobný design, obdobné velikosti srovnávaných souborů a taktéž výsledky těchto studií byly velmi podobné. Byl

srovnáván efekt podávání léku Oscilloccinum oproti podávání placeba u osob, které vykazovaly klinické známky chřipky či akutního virového onemocnění s teplotou nad 38,5° C a trváním nemoci do 24 hodin. Oscilloccinum bylo podáváno po dobu 48 hodin v intervalu 6 hodin a po 48 hodinách byly vyhodnoceny příznaky. Ve skupině Oscilloccina došlo ve studii Papp et al. k vymizení příznaků nebo významnému zlepšení u 62,9 % osob, kdežto ve skupině s placebem to bylo pouze u 48,5 % osob, což představuje statisticky významný průkaz klinické účinnosti tohoto léku. (Čupera, 2011) Mezi další potíže léčené užíváním homeopatik pacienti uváděli stres, deprese, úzkost, opary, bradavice, atopický ekzém, astma, padání vlasů, kožní problémy atd., používali je i v rekonvalescenci po nemoci. Z prošetřených studií vyplynulo, že v Norsku si ze všech pacientů užívajících homeopatika léčí respirační problémy 20,5 %, kožní problémy (zejména ekzém) 15 % a psychické problémy (úzkost, deprese a nespavost) 11 %. (Viksveen et Steinsbekk, 2005) V Německu je situace obdobná, 18 % si léčí respirační problémy, následují problémy kožní a nejrůznější alergie. (Steinsbekk et Ludtke, 2005) Velké množství studií a četné pozitivní kazuistiky dokazují, že homeopatická léčba může být účinná. Jak jsem již zmiňovala výše, tyto otázky nejsou cíleně zaměřeny na homeopaticky léčené děti. Proto bych v budoucích průzkumech doporučovala zaměřit se na zdravotní problémy, který si pomocí homeopatik léčí děti, aby se zjistilo, zda existují některé rozdíly ve srovnání s dospělými.

Z výsledků další otázky lze vysledovat, zda pacienti užívající homeopatika rovněž navštěvují homeopatického lékaře, nebo zda dávají přednost samoléčbě homeopatickými přípravky. Průzkum ukázal, že z lidí užívajících homeopatika má zkušenosti s návštěvou homeopata 46 %, zatímco 40 % nikdy homeopatického lékaře nenavštívilo. Ze studie vyplynulo, že někteří z dotázaných uvažují o jeho návštěvě. Kdo volí nejčastěji návštěvu homeopata? Je to člověk, kterého trápí dlouhodobé, opakující se zdravotní problémy, na které již samoléčba pomocí homeopatik nestačí a kdy je nutné začít se léčit pod odborným dohledem?

Jak hodnotí pacienti přístup homeopatického lékaře v porovnání s lékařem klasické medicíny? Více než polovina pacientů (52 %), kteří navštívili homeopata, vyjádřili velkou spokojenost s jeho přístupem a spoluprací. Pouhá 2 % byla s přístupem homeopata nespokojena. Okolo 30 % pacientů uvádí více osobní přístup homeopata. Podle jejich názoru provádí důkladnější anamnézu, hledá souvislosti, zajímá se i o duševní zdraví, nejen fyzické, věnuje jim více času. Pro 28 % dotázaných je návštěva homeopatického lékaře finančně nákladnější v porovnání s návštěvou u lékaře klasické

medicíny. V Norsku byla provedena studie, kde rodiče dětských pacientů hodnotili přístup homeopata v porovnání s klasickým lékařem. Rodiče označili konzultaci u homeopata za ideální. Zajímal se nejen o fyzické problémy, ale o celou osobu, prováděl pečlivou anamnézu, navazoval větší kontakt s dítětem a hledal základní příčinu. Naproti tomu lékař klasické medicíny se zaměřil pouze na symptomy. (Rise, Steinsbekk, 2009)

Ve své studii jsem dále sledovala, jaký vztah mají k homeopatické léčbě ostatní členové rodiny respondentů. Ukázalo se, že nejbližší okolí respondentů má k této léčebné metodě pozitivní vztah. V Pardubickém kraji užívá 36 % dotázaných homeopatické přípravky samo a ostatní členové rodiny s touto metodou souhlasí. Většina ostatních zapojuje do homeopatické léčby i své děti (39 %) a dalších 30 % dotázaných svého partnera. Ve studiích obou mých kolegů bylo vyhodnocení této otázky téměř stejné. Lze tedy říci, že pozitivní výsledky s touto léčebnou metodou si pacienti nenechávají jen pro sebe, ale v zájmu co nejlepší ochrany zdraví své rodiny a blízkých, se jí snaží aplikovat i na ně.

Navazující otázkou jsem chtěla zjistit, jaká stanoviska zaujímají k homeopatické léčbě svých pacientů praktičtí lékaři. V Pardubickém kraji u 53 % dotázaných jejich praktický lékař o této léčbě ví, souhlasí s ní, případně nic nenamítá. V Brně a Boskovicích je tomu tak u 66 % dotázaných pacientů. Tento výsledek může být zkreslený, protože část zvolených pacientů na Jižní Moravě má svého praktického lékaře, který zároveň provozuje i homeopatickou praxi, tudíž souhlas s touto metodou je jednoznačný. (Vykydalová, 2010) Z porovnání mé studie s výsledky studií obou mých kolegů jasně vyplynulo, že v Pardubickém kraji je mnohem větší počet pacientů (39 %), jejichž praktický lékař neví o jejich homeopatické terapii a ani o této skutečnosti nebude informován. V Praze, Pardubicích a Hradci Králové uvedlo stejnou odpověď 19 % dotázaných (Machotka, 2009), v Brně a Boskovicích 22 %. (Vykydalová, 2010) Mají snad pacienti v Pardubickém kraji větší strach a obavy z komunikace se svými praktickými lékaři? Bojí se jejich negativní reakce? Nebo snad ví o jejich odmítavém postoji ke všem komplementárním způsobům léčby a úmyslně mu tuto informaci tají? Podle mého názoru by si komplementární medicína vlivem rostoucího zájmu a popularity mezi lidmi zasloužila zavedení do pregraduálních osnov všech lékařských a farmaceutických fakult. Výsledky jedné švýcarské studie ukázaly, že 48,7 % odborníků v oblasti konvenční medicíny, 100 % expertů v oblasti alternativní medicíny a 72,6 % studentů lékařských fakult by mělo zájem o zavedení výuky alternativní medicíny

na švýcarských lékařských fakultách. Nejžádanějšími obory jsou akupunktura, fyto terapie a homeopatie. Doporučovali výuku formou volitelného předmětu, jehož součástí by byly přednášky a semináře. Pro odborníky z oblasti alternativní medicíny je prioritou zlepšit znalosti studentů o těchto metodách, zatímco pro lékaře a studenty konvenční medicíny je prioritou analyzovat efektivitu, bezpečnost, interakci a vedlejší účinky alternativních způsobů léčby. (Nicolao, Tauber, Heusser, 2010)

Může dostupnost homeopatických léků ovlivnit pacientovu motivaci k homeopatické léčebné metodě? Bezpochyby ano. Z průzkumu vyplynulo, že pro 67 % dotázaných je sortiment nabízených homeopatických léků v lékárnách pro jejich potřeby dostačující. 11 % musí čekat na objednání a 9 % dostává homeopatické léky přímo v ordinaci u svého homeopatického lékaře. Výsledky studií obou mých kolegů jsou rozdílné. V Praze, Pardubicích a Hradci Králové ve 37 % (Machotka, 2009) respondenti dostávali homeopatické léky přímo v ordinaci homeopatického lékaře, zatímco v Brně a Boskovicích se tento jev vůbec neobjevil. (Vykydalová, 2010) Jak z mého průzkumu vyplynulo, 40 % z respondentů užívajících homeopatika nemá zkušenosti s návštěvou homeopatického lékaře, dá se předpokládat, že tito lidé dávají přednost samoléčbě homeopatiky a nákupu těchto léků v lékárnách. To může být jeden z důvodů, proč je procento této odpovědi v mé studii nižší v porovnání s výsledky studie Mgr. Machotky. Může se stát, že lékárna nemá požadovaný lék skladem, v tomto případě pacient musí čekat na objednání. V současné době, kdy je distributorů léčiv v České republice dostatek, není problém přípravek nejpozději do druhého dne získat. Problém může nastat v případě, že homeopatický lék se musí objednat ze zahraničí formou individuálního dovozu. V tomto případě pacient nemá lék hned k dispozici, nemůže včas zahájit léčbu. To může být někdy důvod, který pacienta od užívání homeopatie odradí.

Ve svém průzkumu jsem zařadila i otázku, týkající se spokojenosti pacientů s homeopatickou léčebnou metodou. Případná spokojenost, efektivita a účinnost této terapie může být pro pacienty motivací, proč u homeopatické léčby nadále setrvat, pokračovat v léčbě a na základě osobních zkušeností tuto metodu doporučovat i ostatním. V Pardubickém kraji je velmi spokojeno nebo spokojeno 76 % dotázaných, z toho u 23 % předčila tato metoda jejich očekávání. V Brně a Boskovicích je podíl těchto pacientů 89 %, u 36 % výsledek léčby předčil očekávání pacientů. (Vykydalová, 2010) V Praze, Pardubicích a Hradci Králové je podíl pacientů zastávajících stejný názor o něco nižší (67 %). Důvodem je skutečnost, že ve studii Mgr. Machotky velké

procento dotázaných (29 %) bylo na začátku léčby, proto tuto otázku nemohli zhodnotit. (Machotka, 2009) V oblasti mého zkoumání, v Pardubickém kraji, uvedlo 5 % dotázaných nespokojenost s výsledky homeopatické léčby, dokonce 9 % přestalo homeopatické léky používat. Ve studiích obou mých kolegů žádný z dotazovaných pacientů takto neodpověděl. Je zde nutné poukázat na vzorek pacientů. Dá se předpokládat, že pacient, který je nespokojený s výsledky homeopatické léčby, rovněž opustí svého homeopatického lékaře. Z tohoto důvodu by do průzkumu obou mých kolegů nepřispěl.

6. ZÁVĚR

Které pohnutky vedou české pacienty k užívání homeopatických léčivých přípravků?

Najít odpověď na tuto otázku bylo hlavním cílem mé diplomové práce. Z provedeného průzkumu vyplývá, že 33 % se přiklání k užívání homeopatik na základě vlastního rozhodnutí, 65 % volí tuto léčbu z důvodu šetrnosti k organismu.

Z průzkumu vyplynulo, že se homeopaticky léčí z 80 % ženy. Nejpočetnější skupinou užívající homeopatické léčivé přípravky jsou pacienti ve věku 41 – 50 let se středoškolským (44 %) nebo vysokoškolským (26 %) vzděláním, převážně nezdravotnické profese (59 %).

Jednou z motivací, proč pacienti v homeopatické terapii setrvávají, případně ji doporučují ostatním, je spokojenost s touto léčbou. Většina pacientů (76 %) je velmi spokojeno nebo spokojeno s léčbou a dokonce u 23 % výsledek předčil jejich očekávání. V zájmu ochrany zdraví celé rodiny 39 % homeopatických pacientů léčí pomocí homeopatie nejen sebe, ale i své děti. Dalších 30 % tímto způsobem léčí i svého partnera.

První informace o homeopatii pacienti nejčastěji získávají od své rodiny a dalších příbuzných (22 %) nebo přátel (26 %). V okruhu nejbližších se diskutuje o této léčebné metodě a tak se šíří mezi další pacienty, kteří se pro používání homeopatie mohou rozhodnout.

Kladný postoj praktického lékaře k homeopatické léčbě může mít pozitivní vliv na nárůst počtu pacientů užívajících homeopatika. Ukázalo se, že ve více než polovině případů (53 %) praktičtí lékaři o využívání homeopatie u svých pacientů vědí a buď s ní plně souhlasí, nebo v dalším užívání svým pacientům nebrání.

Zajímalo mě, které potíže či nemoci si pacienti pomocí homeopatik léčí. Jedná se o celou řadu problému – od mírných potíží a indispozic až po chronická, dlouhodobá onemocnění. V úvodu označilo svůj zdravotní stav za dobrý 72 % dotázaných. Proto není překvapivé, že téměř polovina z homeopaticky léčených pacientů (49 %) užívá homeopatika jako prevenci v období zvýšeného výskytu viróz, dále k léčení chřipky, nachlazení, kašle a bolesti v krku.

Pokusila jsem se vysledovat, zda pacienti užívající homeopatika dávají přednost samoléčbě homeopatickými léčivými přípravky nebo zda jsou v péči svého homeopatického lékaře. Ukázalo se, že 40 % dotázaných dává přednost samoléčbě

homeopatiky a 46 % má s návštěvou homeopata zkušenosti. Více než polovina pacientů (52 %), kteří navštívili homeopata, vyjádřili velkou spokojenost s jeho přístupem a spoluprací. V porovnání s lékařem klasické medicíny, uvádí více osobní přístup homeopata, podle jejich názoru provádí důkladnější anamnézu, hledá souvislosti, zajímá se i o duševní zdraví, nejen fyzické, věnuje jim více času. Naopak, návštěvu homeopatického lékaře hodnotí jako finančně nákladnější (28 %) v porovnání s návštěvou u lékaře klasické medicíny.

Pacientovu motivaci k homeopatické léčebné metodě může bezpochyby ovlivnit dostupnost homeopatických léků v lékárnách. Pacienti, kteří homeopatiku užívají, jsou v 19 % plně spokojeni s dostupností homeopatických přípravků, pro 67 % je sortiment nabízených homeopatických léků v lékárnách pro jejich potřeby dostačující.

Průzkum ukázal, jaké jsou znalosti českých lidí o homeopatické léčbě a homeopatii obecně. Většina dotázaných (72 %) řadí homeopatii mezi alternativní medicínu. Téměř polovina respondentů (49 %) označila homeopatické léky za přírodní léčiva a zároveň uvedla, že jsou k dostání pouze v lékárnách. Nedostatečné znalosti mají lidé v oblastech původu a vzniku homeopatie. Jak z průzkumu vyplynulo, o tyto dvě oblasti není mezi lidmi velký zájem. Největší zájem mezi pacienty (57 %) je o indikace – tedy, které nemoci lze pomocí homeopatik léčit. Dále se zajímají o mechanismus účinku, výrobu a složení homeopatických léků nebo koho lze homeopatiky léčit. Výsledky získané zpracováním odpovědí na tyto otázky ukázaly, že znalosti českých lidí o homeopatické léčbě nejsou nedostatečné. Na druhé straně, malé množství informací, které pacienti mají o homeopatické léčebné metodě, je jedním z důvodů, proč se pomocí homeopatik neléčí.

Vzhledem k limitům použité metodiky považují dosažené výsledky a zjištěné skutečnosti za ilustrativní. Doporučuji prohloubit a rozšířit průzkum i do dalších oblastí České republiky. K dalšímu průzkumu bych navrhla zejména zjištění postojů praktických lékařů a farmaceutů k homeopatii. Velmi zajímavé by bylo také zkoumání postoje studentů lékařských a farmaceutických fakult k homeopatické léčebné metodě, zjistit, jaký by byl zájem mezi studenty o zařazení některých alternativních způsobů léčby do pregraduálních osnov všech lékařských a farmaceutických fakult. V budoucích průzkumech bych také doporučovala zaměřit se na homeopaticky léčené děti, zjistit, jaké konkrétní zdravotní potíže si pomocí homeopatik léčí, aby se zjistilo, zda existují některé rozdíly ve srovnání s dospělými.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Boiron, M., Payre-Ficot, A.: *Homeopatie – rady pro každý den*. Praha: Boiron, 1998
2. Castro, M.: *Kompletní příručka homeopatické léčby*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1998; 16-17
3. Čehovský, J.: *Homeopatie - víc než léčba*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1997; 19-20, 26, 53, 56-57, 86-87
4. *Česká komora klasické homeopatie*: [přístup získán 28. 1. 2011]. Dostupné z: <http://www.homeopathy.cz/>
5. *Český lékopis 1997*, Svazek III. Praha: Grada 1997; 3033
6. *Český lékopis 2009*, Svazek I. Praha: Grada 2009; 760, 1138
7. Čupera, J.: [přístup získán 9. 4. 2011]. Novinky v homeopatii, 2011. Dostupné z: <http://www.pharmanews.cz/files/PharmaNews1102.pdf>
8. Demarque, D., Jouanny, J., Poitevin, B., Saint-Jean, Y.: *Farmakologie a materia medica homeopatica*. Praha: Nakladatelství Boiron, 2003; 10-11, 37-39
9. Formánková, K., Kabelková, M., Ludvíková, I.: *Poznáváme homeopatii*. Praha: Nakladatelství Grada, 2009
10. Hahnemann, S.: *Organon léčebného umění*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1993
11. Hayfield, R.: *Homeopatie – Praktický průvodce každodenní péčí o zdraví*. Praha: Euromedia Group, 2001; 8, 10
12. *Homeopatie 2010-11*, přednášky 2010-2011, Farmaceutická fakulta v Hradci Králové, Univerzita Karlova, 2010-2011; 4-5
13. *Homeopatická akademie*: [přístup získán 17. 1. 2011]. Dostupné z: <http://www.alternativa.cz/akademie/>
14. *Homeopatická fakulta*: [přístup získán 17. 1. 2011]. Dostupné z: <http://homeopaticka-fakulta.cz/>
15. *Homeopatické přípravky*: [přístup získán 17. 1. 2011]. Dostupné z: http://faf.vfu.cz/informace/anotace_5_rok.html
16. Janča, J.: *Praktická homeopatie – Cesta ke zdraví rádce pro celou rodinu*. Praha: Nakladatelství Eminent, 1992; 5
17. Johnson et al.: *Where Does Homeopathy Fit in Pharmacy Practice?* American Journal of Pharmaceutical Education 2007; 71 (1) Article 07

18. Jouanny, J.: *Materia medica homeopathica*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 1993; 9-11, 36
19. Kent, J.T.: *Přednášky na téma Homeopatická materia medica*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1993; 9, 11
20. Kent, J.T.: *Repertorium homeopatické materie mediky*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 6
21. Klemera, P., Klemmerová, V.: *Základy aplikované statistiky pro studující farmacie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1999, 29
22. Kol. autorů: *Homeopatické memento – od symptomů k materii medice*. Praha: CEDH, 2007
23. Machotka, O. (2009) : *Analýza motivace pacientů v České republice k léčbě a samoléčbě homeopatickými prostředky*. Diplomová práce. Katedra sociální a klinické farmacie, Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy, Hradec Králové, 91
24. Monteiro, D., Bernstein, I.: *Homeopathy in the Unified National Health System in Brazil: users' representations of homeopathica treatment*. Cad Saude Publica, 2007, 1903-12
25. Murphy, R.: *Homeopatická materia medica*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 2009; 10
26. Murphy, R.: *Homeopatické syntetické repertorium*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1999; 4
27. Nicolao, M., Tauber, MG., Heusser, P.: *How should complementary and alternative medicine be taught to medical students in Switzerland? A survey of medical experts and students*. Med Teach, 2010, 50-5
28. Petroci, V.: *Studánky: Obrazy dětí v homeopatických léčích*. Praha: Nakladatelství Alternativa, 1995
29. Picard, P.: *Homeopatický rádce pro farmaceuty*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 1992; 43, 65
30. Pomposelli, R., Andreoni, C., Costini, G., Dedor, B., Mariani I., Castellini, M., Tomaioli, G.M., Tonini, E.: *Opinions and self-reported health status of Italians seeking homeopathic treatment*. Homeopathy (2006) 95, 81-87
31. Poncet, J. E.: *Homeopatie v pediatrii – léčba akutních onemocnění*. Nakladatelství Boiron, 2004
32. Popova, T.: *Od arniky po zlato*. Hradec Králové: Nakladatelství Svítání, 1997

33. Procházka, Z., Průchová, J., Mužík, M., Rýc, M.: *Homeopatie v lékařství*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 1995; 5, 51-53
34. Riffenburgh, R.: *Statistic in medicine*. USA: Elsevier academic press, 2006
35. Rise, MB., Steinsbekk, A.: *How do parents of child patients compare consultations with homeopaths and physicians? A qualitative study*. Patient Educ Coms., 2009, 91-6
36. Rýc, M., Cousset, F.: *Homeopatie a její typy*. Praha: Nakladatelství Eminent, 1997; 27
37. Sevar, R.: *Audit of outcome in 455 consecutive patients treated with homeopathic medicines*. Homeopathy (2005) 94, 215-221
38. Skálová, A., Kuklík, R.: [přístup získán 9. 4. 2011]. Zdravotnické noviny, 2007. Dostupné z: <http://www.zdn.cz/clanek/zdravotnicke-noviny/zahada-jmenem-placebo-286606>
39. Steinsbekk, A., FØnnebØ, V.: *Users of homeopaths in Norway in 1998, compared to previous users and GP patients*. Homeopathy (2003) 92, 3-10
40. Steinsbekk, A., Ludtke, R.: *Patients' assessments of the effectiveness of homeopathic care in Norway: A prospective observational multicentre outcome study*. Homeopathy (2005) 94, 10-16
41. *Technologie homeopatických přípravků*: [přístup získán 17. 1. 2011]. Dostupné z: http://www.faf.cuni.cz/studium/magisterske/farmacie/sylaby/kft/Stranky/sylab_farm_technologie_homeopatickych_pripravku.aspx
42. *Výkladový slovník - Český lékopis*: [přístup získán 10. 12. 2010]. Dostupné z: <http://www.leky.sukl.cz/slovník/ceskoslovensky-lekopis?highlightWords=I%C3%A9kopis>
43. Viksveen, P., Steinsbekk, A.: *Changes in patients visiting a homeopathic clinic in Norway from 1994 to 2004*. Homeopathy (2005) 94, 222-228
44. Vincent, C., Furnham, A.: *Why do patients turn to complementary medicine? An empirical study*. Br J Clin Psychol., 1996, 37-48
45. Vykydalová, K. (2010) : *Analýza motivace pacientů v České republice k léčbě a samoléčbě homeopatickými prostředky*. Diplomová práce. Katedra sociální a klinické farmacie, Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy, Hradec Králové, 108

46. Wiesenaeur, M.: *Přehledný průvodce homeopatií*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2008
47. Witt, C., Ludtke, R., Mengler, N., Willich, S.: *How healthy are chronically patients after eight years of homeopathica treatment? Results from a long term observational study*. BMC Public Health, 2008, 413

8. PŘÍLOHY

8.1. Příloha 1

Dotazník

Vážená pacientko, vážený paciente.

Jsem studentkou 4. ročníku magisterského studijního programu „Farmacie“ na Farmaceutické fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové práce „**Analýza motivace pacientů v České republice k léčbě a samoléčbě homeopatickými prostředky.**“
Dotazník je anonymní a bude využit pouze pro odborné účely.

Předem děkuji za Váš čas a odpovědi,

s pozdravem Tereza Renzová

Pokyny pro vyplnění dotazníku

Doplňte nebo zakroužkujte jednu, případně i více odpovědí, pokud není uvedeno jinak.

1. Pohlaví: a) žena b) muž

Věk:

- a) < 20
- b) 20-30
- c) 31-40
- d) 41-50
- e) 51-60
- f) 61-70
- g) 71-80
- h) > 80

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) základní
- b) výuční list
- c) výuční list s maturitou
- d) středoškolské
- e) vyšší odborné
- f) vysokoškolské

Zařad'te, prosím, Vaše zaměstnání:

- a) zdravotnická profese
- b) nezdravotnická profese
- c) studující zdravotnického oboru
- d) studující nezdravotnického oboru
- e) jiné (uveďte, prosím):.....

Váš zdravotní stav:

- a) dobrý
- b) častá nemocnost pod lékařskou kontrolou
- c) častá nemocnost bez docházení k lékaři
- d) dlouhodobé (chronické) onemocnění pod lékařskou kontrolou
- e) dlouhodobé (chronické) zdravotní potíže bez docházení k lékaři
- f) jiná odpověď (uveďte, prosím):.....

2. Kam byste zařadil/a homeopatickou léčebnou metodu?

- a) alternativní medicína
- b) lékařský směr (součást oficiální medicíny)
- c) legální léčebný postup
- d) nelegální léčebný postup
- e) šarlatánství
- f) léčitelství
- g) módní trend
- h) nevědecká metoda
- i) hazard se zdravím pacienta
- j) nezajímá mne
- k) jiná možnost (uveďte, prosím):
.....

3. Zajímáte nebo zajímal/a jste se u homeopatických léků o některou z těchto oblastí?

- a) původ
- b) historie
- c) výroba, složení
- d) mechanismus účinku
- e) způsob aplikace
- f) indikace (co lze tímto lékem léčit)
- g) kontraindikace (nevhodnost užití)
- h) koho lze přípravky léčit (děti, těhotné, zvířata, ...)
- i) jiné možnosti (uveďte, prosím):
.....

4. Jak stará je podle Vás homeopatie?

- a) 50 let
- b) 200 let
- c) 500 let
- d) 1000 let
- e) 2000 let
- f) 3000 let
- g) nevím

5. Odkud podle Vás homeopatie pochází?

- a) Evropa
- b) Asie
- c) Jižní Amerika
- d) Severní Amerika
- e) Afrika
- f) nevím

6. Kde jste se poprvé dozvěděl/a o homeopatii?

- a) rodina, příbuzní
- b) přátelé
- c) internet
- d) reklama, TV
- e) časopisy, noviny
- f) odborná literatura
- g) lékařská ordinace
- h) lékárna
- i) jiná odpověď (uveďte, prosím):
.....

7. Homeopatické léky jsou podle Vás:

a) k dostání pouze v lékárnách	g) vitaminy
b) volně prodejné	h) doplněk stravy
c) pouze na lékařský předpis	i) nebezpečné
d) přírodní léčiva	j) bezpečné
e) chemická léčiva	k) nedostatečně ověřené
f) placebo (účinek podmíněn vírou v ně)	l) jiná odpověď (uveďte, prosím):

.....

8. Pokuste se, prosím, jednou větou charakterizovat homeopatii:

.....

9. Používáte homeopatické léky?

- a) ano (uveďte, prosím, hlavní důvod)

.....

- b) ne (uveďte, prosím, hlavní důvod)

.....

Pokud máte s používáním homeopatických léků vlastní zkušenosti, pokračujte, prosím, ve vyplňování dotazníku níže:

10. Proč jste se rozhodl/a pro užívání homeopatických léků?

- a) malá účinnost běžných léků
- b) výskyt nežádoucích účinků po běžných léčích
- c) snaha posílit účinky dosavadní léčby
- d) léčím se pokud možno vždy přírodními prostředky
- e) šetrnost k organismu
- f) zvědavost
- g) vlastní rozhodnutí
- h) doporučení lékaře
- i) doporučení lékárníka
- j) doporučení jiné osoby (uveďte, prosím):.....
- k) jiné důvody (uveďte, prosím):.....

11. Které potíže nebo nemoci si léčíte nebo zmírňujete homeopatickými léky?

Uveďte, prosím:.....

12. Navštívil/a jste někdy homeopatického lékaře?

- a) několikrát
- b) pouze jednou
- c) zatím ne
- d) o návštěvě uvažuji
- e) nemám zájem

- f) už nikdy více
- g) dávám přednost samoléčbě homeopatickými léky
- h) jiná odpověď (uveďte, prosím):.....

13. Pokud jste homeopatického lékaře navštívil/a, jak hodnotíte přístup a spolupráci s ním v porovnání s lékařem klasické medicíny? Nevhodné škrtněte (f – k).

- a) spokojen/a (výsledek předčil očekávání)
- b) spíše spokojen/a
- c) spíše nespokojen/a
- d) nespokojen/a (mé očekávání se nesplnilo)
- e) dobrá zkušenost
- f) více - méně osobní přístup
- g) důkladnější – méně důkladná anamnéza a hledání souvislostí
- h) zájem- nezájem i o mé duševní zdraví, nejen fyzické
- i) větší – menší ochota mi pomoci
- j) věnuje mi více – méně času
- k) finančně nákladnější – méně nákladná
- l) jiné možnosti (uveďte, prosím):.....

14. Jaký vztah k homeopatickým lékům mají ostatní členové Vaší rodiny?

- a) používám je sám/a a ostatní souhlasí
- b) používám je sám/a a ostatní nesouhlasí
- c) používá je i můj partner/ka
- d) používají je i moje děti
- e) používají je i naše rodiče
- f) používá je celá široká rodina
- g) ostatní členové o léčbě teprve uvažují - neuvažují
- h) další možnosti (uveďte, prosím):.....

15. Jaký postoj k Vaší homeopatické léčbě zaujímá Váš praktický (odborný, dětský) lékař/ka?

- a) ví o ní a souhlasí, případně nic nenamítá
- b) ví o ní a nesouhlasí
- c) neví o ní, nebudu ho informovat
- d) zatím neví, budu ho/ji informovat
- e) plánuji změnit lékaře kvůli negativnímu postoji
- f) jiná možnost (uveďte, prosím):.....

16. Domníváte se, že v lékárnách ve vašem okolí je sortiment homeopatických léků dostačující?

- a) jsem plně spokojen/á
- b) pro mé potřeby dostačující
- c) jsem nespokojen/á
- d) musím čekat na objednání
- e) shánění mi zabírá příliš času
- f) musím někdy shánět i mimo ČR
- g) dostávám je přímo v ordinaci u homeopatického lékaře
- h) jiná situace (uveďte, prosím):

17. Jak jste spokojen/a s výsledky homeopatické léčby?

- a) velmi spokojen/a, výsledek předčil má očekávání
- b) spokojen/a, výsledek v souladu s očekáváním
- c) nespokojen/a, mé očekávání se nesplnilo
- d) velmi nespokojen/a, výsledek ještě horší než výchozí stav
- e) jsem na začátku léčby, výsledky očekávám
- f) doporučuji ostatním
- g) budu pokračovat v používání homeopatických léků
- h) přestal/a jsem homeopatické léky používat

8.2. Příloha 2

Lékopisný článek *Argenti nitras* (ČL 2009)

ARGENTI NITRAS

6.0:0009

Dusičnan stříbrný

AgNO₃ M_r 169,87 CAS 7761-88-8

DEFINICE

Obsah. 99,0 % až 100,5 % sloučeniny AgNO₃.

VLASTNOSTI

Vzhled. Bílý nebo téměř bílý krystalický prášek nebo průsvitné bezbarvé krystaly.

Rozpustnost. Velmi snadno rozpustný ve vodě a dobře rozpustný v ethanolu 96%.

ZKOUŠKY TOTOŽNOSTI

A. 10 mg vyhovuje zkoušce na dusičnany (2.3.1).

B. 10 mg vyhovuje zkoušce na stříbro (2.3.1).

ZKOUŠKY NA ČISTOTU

Roztok S. 2,0 g se rozpustí ve vodě R a zředí se jí na 50 ml.

Vzhled roztoku. Roztok S je čirý (2.2.1) a bezbarvý (2.2.2, Metoda II).

Kysele nebo zásaditě reagující látky. Ke 2 ml roztoku S se přidá 0,1 ml zeleně bromkresolové RS; roztok je modrý. Ke 2 ml roztoku S se přidá 0,1 ml červeně fenolové RS; roztok je žlutý.

Cizí soli. Nejvýše 0,3 %; ke 30 ml roztoku S se přidá 7,5 ml kyseliny chlorovodíkové zředěné RS, důkladně se protřepe, zahřívá se 5 min na vodní lázni a zfiltruje se. 20 ml filtrátu se odpaří na vodní lázni do sucha a vysuší se při 100 °C až 105 °C. Zbytek váží nejvýše 2 mg.

Hliník, olovo, měď a bismut. 1,0 g se rozpustí ve směsi 4 ml amoniaku 26% R a 6 ml vody R; roztok je čirý (2.2.1) a bezbarvý (2.2.2, Metoda II).

STANOVENÍ OBSAHU

0,300 g se rozpustí v 50 ml vody R, přidají se 2 ml kyseliny dusičné zředěné RS a 2 ml síranu amonno-železitého RS2.

Titruje se thiokyanatanem amonným 0,1 mol/l VS do červenožlutého zbarvení.

1 ml thiokyanatanu amonného 0,1 mol/l VS odpovídá 16,99 mg AgNO₃.

SKLADOVÁNÍ

V nekovových obalech, chráněn před světlem.

8.3. Příloha 3

Článek *Argentum nitricum* z *Materie Mediky*

Argentum nitricum

Dusičnan stříbrný AgNO₃

PŮVOD A POPIS

Argenti nitras, dusičnan stříbrný.

Surovina, vyráběná chemickým průmyslem, se vyskytuje ve formě transparentních krystalů bez barvy a bez zápachu.

Dusičnan stříbrný byl používán

- při vnějším užití:
 - při blenoragické cystitidě
 - zředěný roztok pro výplachy močového měchýře a klystýr při dyzenterii
 - oční kapky v ředění 1/100 při očním onemocnění novorozenců
- při vnitřním užití:
 - jako tonikum, spazmolytikum, projímadlo
 - při epilepsii a chorei, ale jeho užívání bylo zastaveno pro celkové naaedlé zbarvení kůže, které vyvolalo chronické podávání

TOXIKOLOGIE

U člověka dusičnan stříbrný leptá a dráždí kůži a sliznice. Případy otravy stříbrem charakterizované břidlicovou barvou pleti po dlouhodobém používání ústních dezinfekčních prostředků.

OBECNÉ ÚČINKY

První patogeneze popsaná Hahnemannem obsahuje pouze dvacet symptomů, mezi nimiž je pouze jediný psychický symptom: „*úzkost, která nutí k rychlé chůzi*“.

V „Encyclopedia of pure Materia Medica“ (Díl I, strana 453) od T. F. Allena je jediný psychický symptom hodnocen jako důležitý: „*Cítí se velmi postižený fyzicky a mentálně, ze strachu, že by neuspěl, nic nepodniká*“.

Inflace množství „psychických znaků“, která je uváděna některými současnými autory, byla pozorována u hypochondrických a/nebo neurotických jedinců. Jejich hodnota je tedy relativní.

SYMPTOMY NA ÚROVNI SLIZNIC:

Společným jmenovatelem je:

- chronický **zánět**, který může dojít až k ulceraci
- **mukopurulentní sekrece někdy smíšená s krví**. Vyskytují se v různých oblastech:

OČI:

- Žlutý, purulentní nebo bolestivý výtok

ORL:

- Purulentní sekrece. Obstrukce nosu zhoršená v teplé místnosti.
- Zánět na úrovni hrtanu projevující se **chronickým chraptím** a kašlem po podráždění.
- **Pocit třísky zabodnuté do krku.**

ZAŽÍVACÍ ÚSTROJÍ:

- Špička jazyka je červená a bolestivá.
- **Podráždění sliznice zažívacího traktu doprovázené pálivými, píchavými bolestmi s velkou plynatostí a říháním.**
- **Průjem se zelenou stolicí** (jako nasekaný špenát), hlenovitý, **občas smíšený s krví.**

UROGENITÁLNÍ SYSTÉM:

- Žlutý, dráždivý výtok s pocitem zabodnuté třísky.

NEUROLOGICKÉ SYMPTOMY:

- **Astenie, třes, poruchy motorické koordinace** a ochrnutí.
- Křeče, konvulzivní jevy.
- **Závratě při pohledu dolů z vysokých domů** nebo při pohledu dolů z výšky.

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY

A. POCITY:

- **Pocit třísky zabodnuté do postižené sliznice** (farynx, uretra, žaludek).
- **Sužující vředové bolesti**, zlepšené pitím teplého nápoje, stojí proti všeobecné modalitě zhoršení teplem.
- **Rozpínání, zvětšování objemu**: cefalea s pocitem zvětšení objemu hlavy, zlepšená utaženým obvazem.
- Pocit pout, svírajících některou část těla (prsa, břicho).
- Palpitace při ležení na pravé straně.
- Lumbální bolesti, zhoršené při vstávání ze sedu, zlepšené chůzí, a pocit rozbolavění v lumbosakrální oblasti.

B. MODALITY:

Zhoršení:

- obecně teplem (kromě gastrických bolestí), zejména v teplé místnosti
- v noci
- během menstruace
- sladkostmi (bolesti trávicího traktu, plynatost, průjem), na které má neodolatelnou chuť
- při zavírání očí (u neurologických projevů).

Zlepšení:

- zimou, na čerstvém vzduchu
- stažením bolestivých oblastí (hlavně cefalea)

C. PRŮVODNÍ ZNAKY

- Touha po sladkostech, i když jsou špatně snášeny.
- **Časté a bolestivé eruktace.** Doprovázejí všechny zažívací potíže.

CITLIVÝ TYP

Většina klinických indikací léků *Argentum nitricum* je nezávislá na citlivém typu, jehož klasický provedený popis je dost nepřírožený.

Morfologie se stařeckým a povadlým výrazem je případně patrná u agitovaného kojence, trpícího průjmem.

Sklon k onemocnění byly zmíněny v obecných účincích.

Chování je nahodilé. Bylo popsáno až koncem 19. a začátkem 20. Století v době, kdy byly ve velké oblibě práce o „hysterii“. Výsledky, které byly obdrženy u nemocných léčených lékem *Argentum nitricum*, se musí brát s určitou rezervou a kritickým nadhledem. *Argentum nitricum* nepostačuje při dlouhotrvající a strukturované fobické neuróze, ale může být někdy užitečným lékem u **úzkostných jedinců**, kteří neustále spěchají, ale jsou nevykonní ve svých činnostech a **obávají se blízké budoucnosti**: cesty vlakem, letadlem, skládání zkoušek nebo účasti na schůzi, večírku, projevu veřejnosti. Pronásledovaní strachem ze zpoždění trpí **trémou**, která může vyvolat **imperativní průjem**, který stav nezlepšuje (*Gelsemium*)

ZÁKLADNÍ KLINICKÉ INDIKACE A DÁVKOVÁNÍ

1. DIGESTIVNÍ INDIKACE:

- **Přebytek vzduchu v žaludku se salvami hlučných, někdy bolestivých eruktací.**
- **Žaludeční vředy.**
- Průjem u hubených, agitovaných kojenců s dehydratovaným vzhledem. Stolice je zelená, hlenovitá, doprovázená hlučným odchodem plynů.
- Enterokolitidy se zelenou stolicí smíšenou s hlenem, někdy s krví a s hlučným odchodem plynů.
- Hemoragické rektokolitidy (*Ipeca, Phosphorus*).
- Podle patologie 9 CH nebo 15 CH, 5 granulí jednou nebo víckrát denně.

2. ORL A OČNÍ INDIKACE:

- **Faryngitidy** s pocitem třísky.
- **Laryngitidy** řečníků, zpěváků (při této indikaci, když chybí pocit třísky v laryngu, je spolehlivější *Argentum metallicum*).
- Blefarokonjunktivitidy.
- Konjunktivitidy s hustým, nažloutlým a jemným hnisem. Zhoršení v teplém pokoji a zlepšení na čerstvém vzduchu (*Pulsatilla*).
- Předepisujeme v 5 CH nebo 9 CH, 5 granulí každé tři hodiny

3. NEUROLOGICKÉ INDIKACE

- **Závratě**, cefalea.
- Třesy.
- Poruchy motorické koordinace. Nemocný se potácí a vrávorá.
- Křeče písařů.
- **Tréma způsobená anticipací** (*Gelsemium* je více prudké a více potlačené).
- Předepisujeme v ředění 5 CH až 30 CH, podle potřeby, podle reakce nemocného 5 granulí 1-2x denně nebo v delších intervalech.

4. OSTATNÍ INDIKACE:

- Uretritidy.
- Cervicitidy a leukoragie.
- Předepisujeme v 5 CH nebo 9 CH, 5 granulí 1-2x denně.

8.4. Příloha 4

Otázky pro vedení homeopatického interview

Otázky pro vedení homeopatického interview

- 1) Vaše současné potíže. Všechny. Významnější i zcela bezvýznamné. Fyzické i psychické. Vyhněte se (pokud možno) uvádění lékařských termínů. Popisujte vlastní pozorování, pocity a dojmy, vlastními slovy.
- 2) Jaké vnější vlivy vaši konkrétní potíž zlepšují nebo zhoršují? Počasí? Teplota? Slunce? Zima (vlhká nebo suchá)? Pohyb? Klid? Poloha? Samota, společnost? Vítr? Průvan? Čerstvý vzduch? Dotek? Roční doba? Určitá hodina? Spánek? Jídlo (jaké)? Pití (jaké)? Atp.
- 3) Můžete přesně určit začátek jednotlivých potíží? Denní dobu? Roční dobu? Vaše tehdejší psychické rozpoložení? Fyzické okolnosti?
- 4) Vaše zdravotní historie od narození. Uveďte, zda některé nemoci byly opakované.
- 5) Existuje v průběhu roku období, které vám přináší častější onemocnění, nebo zhoršení symptomů?
- 6) Existuje v průběhu 24 hodin doba, kdy se cítíte obvykle nebo často hůře? Nebo kdy začínají akutní problémy, kdy zjistíte, že nejste v pořádku?
- 7) Jsou nějaké činnosti (či polohy atp.), které vaše potíže buď zhoršují nebo zlepšují?
- 8) Existují nějaké okolnosti, které vám jsou výrazně příjemné nebo nepříjemné?
- 9) Jak snášíte teplo a chlad? Extrémy? Jak snášíte slunce? Opalování?
- 10) Jaký je váš vztah k samotě a ke společnosti?
- 11) Trpíte někdy obavami, úzkostí nebo strachem? Z čeho?
- 12) Máte starosti? Čeho se týkají?
- 13) Míváte žízeň? Jak často? Jaké množství vypijete? Jakou teplotu tekutiny preferujete?
- 14) Míváte hlad? Jak často?
- 15) Oblíbená jídla. Oblíbené chutě.
- 16) Jídla (chutě), k nimž máte odpor.
- 17) Jaké druhy činnosti máte nejraději? (Patří sem i klid)
- 18) Jaké druhy činnosti jsou vám nejméně milé?
- 19) Jak se chováte v konfliktu nebo hrozí-li konflikt?
- 20) Uplatňujete raději svůj vliv na ostatní, nebo se raději přizpůsobujete? Kdy?
- 21) Jste pořádný?
- 22) Na co nejčastěji myslíte? Uveďte okruhy.
- 23) Je větší výskyt potíží na pravé nebo na levé straně těla? Začínají potíže spíše na jisté straně?
- 24) Potíte se? Kde? Kdy? Při jaké příležitosti?
- 25) Když je vám špatně, zůstáváte v klidu nebo ne?
- 26) Pláčete někdy? Proč?
- 27) Jste na něco zvlášť citlivý?
- 28) Spánek, usínání, poloha, sny (výrazné či opakované téma atp.)
- 29) Můžete uvést něco, co vám na sobě připadá neobvyklé, podivné nebo zvláštní?
- 30) Záliby, koníčky.
- 31) K čemu cítíte odpor